

KULTÚRA

ROČNÍK XXIII. – č. 19

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

18. NOVEMBRA 2020

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIZKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: teodor.krizka@gmail.com • Cena 1,60 €

V Ružomberku sa nachádza jedna z pobočiek Slovenskej národnej galérie. Je v nej umiestnená expozícia venovaná životu a tvorbe významného slovenského maliara XX. storočia: Ľudovíta Fullu, ktorého dielo bezpochyby presahuje slovenské hranice. Paradoxne, na návštevu tejto galérie som si nenašiel čas v období môjho sedemročného pôsobenia na tamojšej Filozofickej fakulte Katolíckej univerzity...

Majster za svojho života si dal vybudovať bývanie, ateliér a galériu v štýle funkcionalizmu na náklady štátu, a on Čes-

sa s výzvou: „I my si musíme svoju kultúrnu existenciu brániť rázovitosťou, originalitou, ktorá tkvie v svojráznych koreňoch našich predkov. Aby náš výtvarný prínos medzi veľkými národmi nezanikol, musí mať rýdzo slovenský výraz...“

Aké sú kľúčové slová tohto posolstva? Nazdávam sa, že sú to: brániť, originalita a rázovitosť. V čase jesene jeho života nemohol tušiť, že Slovensko – po rozpade svetovej socialistickej sústavy – sa stane kolóniou doposiaľ nezadefinovaného konglomerátu európskych štátov pod ekonomickým

O hlase malého národa

koslovensku venoval prakticky celé svoje dielo. Pri vstupe do galérie ma „ovanuli“ tóny práve prebiehajúceho klavírneho koncertu konzervatoristov pochádzajúcich z tohto mesta. Noblesa a radosť Mozartovej hudby symbolicky predznačili, že vstupujeme do pokladnice výtvarného umenia.

PETER GREČO

V samotnej galérii bola inšpiratívna nielen možnosť vidieť prepojenie bývania majstra Fullu a jeho diela, ale aj popretkávanie jeho obrazov s informačnými panelmi, ktoré zachytávali jeho svetonázor a odkaz vyjadrený v podobe výrokov. Zaznamenal som si prakticky všetky, nielen preto, že mi autor hovoril zo srdca, ale aj preto, aby som jeho idey posunul ďalej, aktualizoval ich.

Tu sa venujem nanajvýš prorockému odkazu – pre náš čoraz viacej zakríknutý ľud. „Malý národ v kultúrnej súťaži s veľkými civilizovanými národmi môže len tak obstáť, keď predloží pozoruhodnosti svojej originality. Veľké národy i bez tejto vlastnosti môžu sa vliat' do mora svetovosti bez obavy, že by tam mohli zaniknúť, že by sa tam mohli stratiť. Svetovosť do istej miery stiera národné hranice, preto čím menší národ, tým húževnatejšie sa má pridržat' svojich kmeňových znakov.“

Ľudovít Fulla však nezostal iba pri konštatovaní, ale obracia

a politickým diktátom Nemecka a ofenzívou anglosaskkej kultúry. Ak už sme prišli o potravinovú sebestačnosť, tak Európska únia mám ponecháva aspoň niečo vlastné, čím nemôžeme ohroziť „nemeckého jastraba“, ale do konca môžeme aj zhodnocovať.

Tým vlastným je naša kultúra a v rámci nej hudba.

Potenciál slovenského ľudu disponuje hudobným nadaním. Prirodzená spevnosť našich predkov, ktorí si život a prácu skrášľovali spevom, tradície hudcov sú jednými z hlavných kmeňových znakov, ktoré znamenajú prínos do mora svetovej kultúrnosti. Mikuláš Schneider Trnavský, ktorý zozbieral trávnicie našich žien, ukazuje túto originalitu. Podobne Eugen Suchoň operou Krútnava v operných domoch metropol nadchýna obecnosť našou národnou rázovitosťou. Štefan Nosál so súborom Lúčnica potvrdil svetovosť našej hudobnej originality a Marián Varga sediaci za Hammondovým organom dotiahol klávesovú virtuositu na hranice technickej možnosti.

A čo povedať o sieti základných umeleckých škôl v našich mestách a mestečkách zriadených po druhej svetovej vojne, ktoré sa stali „liahňami“ vynikajúcich umelcov hlavne v hudobnom odbore?

(Pokračovanie na 2. strane)

Kresba: Andrej Mišanek

Prosíme autorov a čitateľov, aby vzali na vedomie, že sa zmenila poštová adresa redakcie. Je uvedená aj v záhlaví časopisu. Teda posielajte svoje články a postoje na e-mail:

teodor.krizka@gmail.com

Zároveň vás prosíme o porozumenie: od Nového roku bude cena jedného výtlačku **1,90 Eur** (21 čísel v roku)

Hanba nám všetkým, že sme dopustili tento stav!!!

V jazykových testoch na našich stredných školách dosiahli ich účastníci najlepšie znalosti z angličtiny, na druhom mieste sa umiestnila nemčina a katastrofálne dopadla slovenčina. Študenti majú tri hodiny týždenne slovenčinu a šesť hodín angličtinu. Rodný jazyk sme pomyšle šmarili do kúta, silnejú tlaky na to, aby jeho znalosť nebola rozhodujúca pri nástupe na vysokú školu,

v srdci Európy a potom už ani tou nie, lebo aj pri montážnom páse bude treba hovoriť anglicky.

V slovenských mestách a obciach sa to hmýri „nóbl“ názvami. Ako „La familia“, „Kinderlandia“, „Senires“, „Sushi Noodles“, „Beervana“, „Trattoria“, „Voyage, voyage“...

No a prostý občan ani za svätého neuhádne, čo sa za cudzokrajnými nápismi ukrýva, aký podnik, aké zariadenie. Verejný dom, obecné záchody, útulok pre bezdomovcov,

Svätá pravda

do zamestnania. Tendencie zjednodušovať ho, sprimitívňovať a zamorovať nadužívaním vulgarizmov sa propagujú hlavne cez masmédiá. „Odborníci“ stále viac uvažujú nad tým, aby slovenčina ako predmet vypadla spomedzi maturitných predmetov, aby sa pre ďalšie vzdelávanie a používanie v praxi u kázala ako zbytočná. Čiže „ta pohod' túto handru, odev vetchú, do ktorej hriech je halit' pomysly!“ Treba sa údajne naučiť myslieť a vyjadrovať hlavne v cudzom jazyku, slovenčina bude časom dobrá len do kuchyne alebo do maštale. Oстане rečou otrokov

hasičská stanica, blázinec alebo reštaurácia?

To, čo nedokázala tisícročná poroba a krutá maďarizácia, sa dosiaholo za niekoľko rokov existencie samostatnej Slovenskej republiky. Postupná a zahanbujúca demontáž materčiny z našich miest a dedín, z ulíc, z verejného života a zo vzdelávacích ustanovizní, aká nemá obdoby hádam v žiadnom národe.

V jej likvidácii svojimi a na svojom území sa Slováci stali skutočne „svetovými“.

ANTON LAUČEK

O hlase malého národa

(Pokračovanie z 1. strany)

Máme opernú školu, ktorej symbolmi sú Peter Dvorský a Edita Gruberová. Máme organovú školu, z ktorej vychádzajú nové a nové talenty, ako je to v prípade môjho rodáka Mareka Vrábla. Máme znamenité inštrumentálne telesá v každom krajskom meste... Toto všetko je potenciál, ktorým vzbudzujeme rešpekt v kultúrnej súťaži s veľkými národmi.

Zaiste, nie je problém vybrať umelcov na reprezentáciu národa, štátu, ktorý má štyridsať, osemdesiat, či vyše sto miliónov obyvateľov. Postaviť, ba pravidelne stavať na „štartovaciu čiaru svetovej súťaže“ hudobníkov z vyše päťmiliónového národa už desiatky rokov, znamená, že v tomto národe je prítomný zdravý duch a iskra sebedovomonia.

Zmienenu pozoruhodnosť našej originality rukolapne predvádzajú nový objav a tým je harfista Michala Matejčíka, ktorého sme mohli oceniť na sérii koncertov v rámci prvého ročníka unikátneho festivalu Tatra flowers.

Tento skromný hudobník svojou tvorbou potvrdzuje posolstvo majstra Fullu akým má náš národ byť prínosom v súťaži s veľkými národmi. Pozoruhodnosť jeho originálnej tvorby spočíva v tom, že je zrejme prvým harfistom na svete, ktorý prepísal a do harfovej podoby upravil známe skladby chýrnej kapely Depeche Mode. Tak moderná hudba kapely, zrozumiteľná generáciám, ktorej viaceré skladby zľudoveli naprieč desiatkami národov, dostala tvorbou rodáka zo Žiliny novú kvalitatívnu úroveň tým, že ju majstrovsky interpretuje na nástroji, ktorý je symbolom hudby. Zrazu sa nenápadný harfista zo Slovenska, objavil na koncertnom turné britskej kapely a zožal nejedno „standig ovation“. O nášho majstra začali prejavovať záujem aj iní zahraniční interpreti. Dovolím si poznamenať, že príde čas, keď koncertovanie s Matejčíkom bude vecou prestíže nielen na našej hudobnej scéne...

Harfa je od nepamäti nástroj, ktorý je vstupnou bránou do kráľovstva hudby. Hlas harfy, na ktorej hrával kráľ Dávid, a ktorý skomponoval pre tento nástroj s nebeským zvukom tak nádherné žalmy na oslavu Hospodina, nás vytrháva zo sveta všednosti, drsnosti a falošnej reality.

Matejčíkova unikátnosť je práve v tom, že do sveta populárnej, rockovej a inej hudby ľahšieho žánru vtlačá pečat' tohto archetypu hudby – harfy. Takto umne vedie „hudobné masy“ na hlbinu a zároveň výšinu nebeských tónov.

Postojme ešte pri posolstve Ludovíta Fullu: „I my si musíme svoju kultúrnu existenciu brániť rázovitosťou, originalitou, ktorá tkvie v svojráznych koreňoch našich predkov...“ V kostolíku v Tatranskej Lomnici Michal Matejčík zahral aj Pieseň o rodnej zemi od Gejzu Dusíka. Rozochvené struhy jeho harfy rezonovali rovnako mocne ako zvonivý hlas niektorého z bratov Dvorských. Na zahraničných pódiumoch by nemusela znamenať veľa, no isté je, že prejav harfistu a jeho osobnosť počas koncertnej tvorby nebeských zvukov z harfy bráni našu kultúrnu existenciu rázovitosťou, originalitou, ktorá tkvie vo svojráznych koreňoch našich predkov. Tak ako Fullov obraz (tapiséria) Pieseň práca získala zlatú medailu na Expo 1958 v Bruseli a upriamila kultúrny svet na originalitu nášho výtvarného umenia „druhého sveta“, podobne Matejčíkovo Tribute to Depeche Mode znamená upriamanie hudobného sveta na unikátnosť, stálosť a bohatstvo našej tradície hudby, hoci sme v očiach Západu len „z druhého sveta“.

Ak Fulla sa zapísal do našich dejín aj ako výtvarný interpretátor rozprávok Pavla Dobšinského, tak Matejčík sa zapísal vo svete hudby ako harfový interpretátor jednej z najúspešnejších hudobných (rockových) skupín. Inovatívne postupy tejto kapely v oblasti elektronickej hudby však v prípade Matejčíka „narazili“ na čosi nové. Možno aj preto vznikla medzi nimi obdivuhodná spolupráca. A tak aj vďaka Michalovi Matejčíkovi zo srdca Európy a Depeche Mode z (bývalej) koloniálnej veľmoci sa ukazuje nová platnosť slov Ludovíta Fullu o tom, že malý národ v kultúrnej súťaži s veľkými civilizovanými národmi môže len tak obstáť, keď predloží pozoruhodnosti svojej originality.

Na originalnosť tvorby Matejčíka platí Dostojevského téza, ktorú predniesol ústami kniežaťa Myškina, že krása zachráni svet. Túto si dovoľm rozvinúť o výrok filozofa Berďajeva, že je to práve tvorba, ktorá dokáže zachrániť nielen nás ako individuality, ale aj ľudský celok. Tvorba je nateraz spoľahlivým a možno dlho aj jediným prostriedkom, ako môžeme prežiť a zmysluplne žiť v našom malom národe i obstáť v priestore nutnosti nového koloniálneho panstva.

V tónoch harfy tohto umelca, ktoré sú hlasom malého národa, som zacítil príchut' sebedovomonia z víťazného žalmu kráľa Dávida: „Hlas plesania nad záchranou znie v stánkoch spravodlivých“, ktorý predniesol po zápase s presilou práve na harfe...

Prosba k priaznivcom Kultúry

Najľahšia forma podpory nášho časopisu je predplatné, z ktorého príjem je predsa len o málo väčší ako zo stánkového predaja.

Predplatiť Kultúru si môžete jednoducho na e-maile: Ganisinova.Renata@slposta.sk

Nepoľavujte v ušľachtilom úsilí, prispajte na číslo účtu Kultúry v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK69090000000000170427664

Keby som bol prorok
a keby som žil v starozákone,
dávno by som povedal:
„Pán dopustil trest na tento ľud...“

Keby som bol prorok
a poznal by som Krista,
veľkým písmom by som napísal
všetkým, čo si myslia,

Dávidov hriech –
spočítavať –
sme si osvojili
– národ, majetok i vplyv...

Od bedače
bude povolaný
nový Gedeon
so svojimi pár...

usmial by som sa
a by som mu povedal:
„Neboj sa, len ver!
Pán je blízko.“
A zvestoval by som mu pokoj...

Lež, nie je hoden pokoja tento svet.
Nech sa teda mocije,
borí a zháňa...
– až do zúfania...

PAVOL ONDRÍK

Prorokom nie som

že nič sa nedeje...
Pre všetkých by som napísal:
„Pán vyhnal
tento ľud z chrámu!“

Aj tým,
čo sú si naplňaním miery viery istí,
aj tým,
čo zmysel svoj v službe oltáru
a ľudom – chcúc neraz byť ich
spasiteľmi – postavili,
aj tým by som – súc prorokom,
čo ale nie som! – povedal:
„Vari v takej obete má Boh záľubu?
V obete seba pre seba!?
V duchovnom nenažranstve
a sebakájaní,
v schizofrénii,
keď som a neviem kto...?!“

Spustil sa závod o to,
kto čo ešte vymyslí,
ako predať seba
za obdiv a pochvalu,
či pocit úspechu vo svedomí...

Sami sme sa stali mierou Boha...
– namiesto Svätého,
ktorý neustále obetuje Otcovi seba –
a nás sa to už ani netýka...

Seba sme zbožštili,
ľudobohmi sme sa stali.
A sme zacyklení
až po samozrútenie...

Preto povedal Boh – von!!!“

Ale nie som prorok,
ani moje slovo
váhy nemá...

V bázni a ticho
pred veľkým
sveta pôrodom stojím.
Vyzerá ako chaos
a nik netuší,
že nový svet sa rodí.

Keby som bol prorok
a človek by sa ma spýtal:
„Čo to znamená?“,

Nežijeme ani starozákon,
ani prorokom nie som...
Preto len v prítmí a tichučko prosím:
Buď nám milostivý, Ježišu!
Buď milostivý svetu,
ktorý svoju labutiu pieseň spieva.
Hrdo sa chvejúc,
že koľko toho
ešte pred sebou má...

Obezbožnel svet...
Jeho dni sú už zrátané...!

Nová zem sa rodí,
nový povstáva svet!

A ja?
Obyčajný pozorovateľ...
Som toho svedkom!!!

Stanovisko KSI k súčasnej situácii

Už niekoľko mesiacov sú ľudia strašeni hrozbou nebezpečného vírusu, a to aj napriek opakovaným upozorneniam odborníkov, že vírusy boli, sú a budú súčasťou nášho života. Z informačných kanálov sa na nás valia hrôzostrašné obrazy hospitalizovaných, mŕtvych, no nadovšetko každodenné štatistiky o počtoch (údajne) nakazených ľudí. V televízii navyše podfarbené aj strašidelnými zvukovými efektami.

Rovnaké mediálne obrazy i rovnaká dikcia „spravodajstva“ napovedajú, že akcia je riadená a koordinovaná z jedného mocenského centra.

Naši politickí predstavitelia však išli ešte nad rámec medzinárodných opatrení a prišli s ideou povinného celoplošného testovania. Osobitne škandalóznym je fakt, že za každého „odhaleného nakazeného“ budú mať zdravotníci príplatok. Výsledkom dlhodobej a riadenej hystérie sú tak dnes zatvorené školy, podniky či reštaurácie. Ba aj kostoly, ktorých brány ostávali pre ľudí otvorené vždy, ešte aj v čase morových epidémií či vojen, dovolili biskupi bez akéhokoľvek odporu vyprázdniť. Zlikvidovaný je spoločenský život, kultúra i šport. Ľudia sú väznení vo svojich domoch, pričom nesmú navštíviť už ani cintoríny. Zato však kvitne udavačstvo a prejavujú sa špinavé ľudské charaktery, podobne ako v najhorších 50. rokoch. Na tých, čo si dovoľia pochybovať o správnosti prijatých opatrení sa nazerá ako kedysi na „triednych nepriateľov“.

Ulice sú prázdne ako z hollywoodskych katastrofických filmov. Ľudia sa stránia jeden druhého. Ešte aj v prírode sa mnohí presúvajú zamaskovaní, priam ako v čase chemickej vojny, a to i v oblastiach, kde nie je, ba ani nikdy nebol, jediný nakazený. Domáci pod-

nikatelia krachujú, štát, verejný sektor i jednotlivci sa zadlžujú, no z novej situácie ťažia majitelia laboratórií, farmaceutických spoločností, nadnárodných reťazcov a bánk.

Štát pod hrozbou tvrdých trestov vnútil ľuďom čosi, čo bolo donedávna len filmovou fikciou – ponižujúce nosenie rúšok, ktoré boli v čase otroctva symbolom otrokov. Sú povinné pre všetkých, vrátane tých, ktorým spôsobujú zdravotné ťažkosti. V každom verejnom podniku sa vyžaduje priam rituálna chemizácia rúk, vrátane malých detí, ba aj vo vyslovene absurdných prípadoch. S úplne zdravými ľuďmi sa zaobchádza tak, akoby boli nakazení.

Tzv. protiepidemické opatrenia sú každým týždňom ešte stupňované. Pod ich hlavičkou štát siahol na základné ľudské práva garantované Ústavou SR a medzinárodnými dohovormi: na slobodu zhromažďovania, pohybu, aj na slobodu slova. Iný názor ako vládny režimom prezentovaný sa označuje ako „konšpiračný“, nebezpečný a trestne stíhateľný. V prípade konania verejných demonštrácií štátne zložky zasahujú obdobným spôsobom ako v Lukašenkovskom Bielorusku. Nechýbajú vodné delá, vyšetovania, mediálne útoky i odstrašujúce drakonické tresty pre najaktívnejších „buričov“. Príbúdne trestných stíhaní nepohodlných intelektuálov a aktivistov. „Corona“ je vítaným dáždnikom, ktorý šikanu zo štátnych orgánov elegantne prekryje.

KSI nepodceňuje nebezpečenstvo akéhokoľvek ochorenia, vrátane vírusového, ani ochranu verejného zdravia obyvateľstva. Posledné, brutálne kroky štátnej moci však ukazujú, že antivírusový boj je iba zámienkou, prostriedkom na zastrašenie obyvateľstva a zlomenie jeho odporu. Odmietame preto ná-

tlak a vydieranie, ktoré vládny režim vyvíja s cieľom dosiahnutia celoplošného testovania. Už viacerí poprední odborníci poukázali na to, že povinné testovanie nemá právny podklad, ako aj to, že antigénové testy nie sú vhodné na celoplošné testovanie. Nevraviac už o tom, že jednostranná orientácia zdravotníctva na tzv. covidové opatrenia privodila, a ďalej môže privodiť, smrť, či zhoršenie zdravotného stavu mnohým pacientom s inými chorobami a zdravotnými ťažkosťami.

Vystríhame, že v dôsledku mediálnej hystérie, pod kepienkou hygienických a epidemiologických opatrení, sa môžu skrývať zámyery vplyvných globalistických kruhov, ktoré by inak v „mierových“ pomeroch nemohli dosiahnuť: vytesnenie neposlušných, odbúranie hotovosti, úplná elektronizácia, povinné očkovanie, a napokon aj čipovanie, čím by dosiahli totálnu kontrolu a ovládanie obyvateľstva.

Situáciu, v akej sme dnes, nezažila ešte ani jedna generácia.

KSI preto vyzýva na uvážlivosť a opatrnosť. Nepodliehajte mediálnej hystérii a rôznym dezinformáciám, ktoré produkujú režimistické médiá či ambiciózni politici, opojení pocitom vlastnej moci. Nepodliehajte panike ani stádovitému efektu, ale používajte triezvy úsudok, zdravý rozum. Konajme podľa vlastného svedomia.

Napokon, majme na pamäti, že prirodzený Boží zákon a ľudská dôstojnosť stoja vyššie ako násilím vynucované a lžou maskované mocenské záujmy a nariadenia.

PETER ŠTRELINGER, *spisovateľ, predseda KSI*
MARTIN LACKO, *historik, 1. hovorca KSI*
Ružomberok, 27. 10. 2020

Keby to nebola prekazila súčasná nepríjemná koronavírusová pandémia, dňa 7. júna 2020 by bol poľský národ, spolu s katolíckymi na celom svete, s vďačnosťou a radosťou prežíval slávnosť blahorečenia kardinála Štefana Wyszyńskiego, arcibiskupa Hnezdna (po poľsky: Gniezno) a Varšavy, prímasa Poľska, obetavého kňaza, nebojáneho obrancu Katolíckej cirkvi a hrdého syna poľského národa. A patrí sa dodať, že aj veľkého priateľa prenasledovanej Cirkvi na Slovensku.

Za tento priateľsky postoj mu dlhujeme ozaj veľa. Kardinál Wyszyński veľmi dobre poznal ťažké polozenie slovenských katolíkov. On a jeho blízky spolupracovník, krakovský arcibiskup Karol Wojtyła, mnoho vykonali, aby zľahčili bolestnú situáciu slovenských katolíkov pod nadvládou ateistického marxizmu. O pomeroch na Slovensku ich podrobne informoval nielen biskup umlčanej Cirkvi Pavol Hnilica, ale aj domáci disidenti, ako bol Silvester Kréméry a ďalší aktivisti slovenskej „tajnej Cirkvi“.

O blízkom priateľstve medzi biskupom Hnilicom a kardinálom Wyszyńskim a jeho spolupracovníkom, kardinálom Wojtylom svedčí aj zaujímavá epizóda, ktorú nám vyrozprával biskup Pavol Hnilica, kedysi v roku 1987, keď sme zhromažďovali materiál pre knižné vydanie jeho biografie a ktorú tu v tejto súvislosti uvádzam:

„V lete 1978 som sa zdržoval v Poľsku. V Zakopanem som sa stretol s niekoľkými krajanmi, ktorí prišli ako turisti do Poľska a priniesli mi posledné správy o udalostiach doma. Tu ma zastihla správa o smrti pápeža Pavla VI. Hneď som sa rozhodol vrátiť do Ríma, pretože som chcel byť na pohrebe vzácného človeka a pápeža svätého života, ku ktorému ma viazali synovské city i hlboké a úprimné priateľstvo. Plánoval som odletieť už 10. augusta, ale cestou do Varšavy, sa nám pokazilo auto. Keď som prišiel na letisko, zistil som, že lietadlo na mňa nečakalo. A tak som sa vracal do Ríma až na druhý deň, 11. augusta.

Na varšavskom letisku som sa náhodou stretol s talianskym biskupom Francescom Monacom, biskupom diecézy Caltanissetta, ktorý sa tiež vracal do Ríma. V rozhovore mi medzi iným spomenul, že tým istým lietadlom, ktorým poletíme my, budú cestovať aj poľskí kardináli Stefan Wyszyński a Karol Wojtyła. Pýtal sa ma, či ich nepoznám. Keď som mu povedal, že ich poznám veľmi dobre, poprosil ma, či by aj jeho s nimi nezoznámil. Ochotne súhlasil.

Krátko po tom, čo sa lietadlo zdvihlo a pokojne sa vznášalo medzi zemou a nebom, išiel som spolu s biskupom Monacom za kardinálmi. Predstavil som o. biskupa, z čoho on mal viditeľne úprimnú radosť. Po výmene niekoľkých zdvorilostných fráz sa biskup Monaco vrátil na svoje miesto. Zotrval som s kardinálmi trochu dlhšie a počas rozhovoru som položartovne poznamenal:

„Eminencie, je mojím najvrúcejším želaním, aby sa jeden z vás už nevracal do Poľska, ale ostal v Ríme ako hlava Katolíckej cirkvi.“

Karol Wojtyła odpovedal v rovnako žartovnom tóne: „Iba jeden? To na žiadny pád! My sme nerozdeliteľní. Alebo obaja, alebo nikto.“

Na to som odvetil: „Nuž, to by bolo ešte lepšie: jeden nech tam zostane ako pápež a druhý ako štátny sekretár. Vatikán aspoň dostane transfúziu novej krvi.“

Ako je známe, za pápeža bol zvolený Albino Luciani, (ktorý je známy pod meno Ján Pavol I.) a obaja kardináli – priatelia biskupa Hnilicu – sa vrátili do Poľska.

Ako je známe, pontifikát Jána Pavla I. bol veľmi krátky a trval iba 33 dní. Ján Pavol I. zomrel 28. septembra 1978 a nasledovala nová pápežská voľba (konkláve). Na prekvapenie celého sveta dňa 16. októbra bol zvolený za pápeža krakovský arcibiskup Karol Wojtyła, ako to položartovne-polovážne vyjadril biskup Hnilica vo svojom želaní pred dvomi mesiacmi! Kardinál Wyszyński sa síce nestal štátnym tajomníkom, ale pokračoval v rovnako dôležitom poslaní v rodnom Poľsku, kde je prítomnosť bola oveľa potrebnjšia než v Ríme.

Kardinál Stefan Wyszyński je bezpochyby jednou z najvýznamnejších osobností 20. storočia nielen v poľskom, ale aj v celoeurópskom kontexte; nielen ako obhajca viery a bojovník za spravodlivosť v rámci ohrozenej Katolíckej cirkvi, ale aj ako zaniety apoštol ľudských práv v rámci celosvetovej spoločnosti.

Kardinál Stefan Wyszyński

Narodil sa 3. augusta 1901 v severovýchodnej oblasti Poľska (Mazowsze) v obci Zuzela. V tom čase Poľsko na mape Európy nebolo a jeho rodisko bolo čiastkou cárskoho Ruska. Hoci jeho rodina mala šľachtické korene, rodičia neoplyvali nijakým veľkým majetkom a žili zo skromného zárobku otca, ktorý bol farským organistom.

Mladý Štefan vyrastal v rodinnom prostredí, kde láska k Bohu a k národu boli tak samozrejmi vlastnosťami človeka ako dýchanie. Tam pod cudzím panstvom si osvojil hlbokú vieru s osobitnou úctou k Matke Božej Čenstochovskej a pevnú nepoddajnosť príslušníka národa bez vlastného štátu.

Už v útlom veku prejavoval nevšedné intelektuálne schopnosti, akoby bol predurčený pre mimoriadne úlohy v náboženskom a spoločenskom dianí svojho národa.

Keď mal deväť rokov, zomrela mu matka, ktorá mu od detských rokov vštepovala do duše zápal pre duchovné povolanie. Otec-vdovec pokračoval povzbudzovať ho v tomto duchu a v roku 1912 mu umožnil pokračovať v štúdiách na strednej škole, najprv vo Varšave, potom na jezuitskom lyceu v Lomže (Liceum Ogólnokształcące) a od roku 1916 v seminári vo Włocławeku. Tu dňa 3. augusta 1924 prijal kňazskú vysviacku z rúk biskupa Owczarka.

Po vysviacke pokračoval v štúdiách a v roku 1929 bol promován za doktora cirkevného práva na Katolíckej univerzite v Lubline. Po krátkom študijnom pobyte na západo-európskych univerzitách pôsobil ako profesor na biskupskom seminári vo Włocławeku.

V septembri 1939 Nemecko napadlo Poľsko a rozpútalo II. svetovú vojnu. K nacistickému útočníkovi sa pripojil z východu Sovietsky zväz a po troch týždňoch bojov víťazní agresori si rozdelili porazené Poľsko medzi sebou. Z toho, čo po delbe ostalo, vytvorili tzv. generálny gubernát pod nemeckou správou.

Život pod cudzou okupáciou bol veľmi ťažký a prejavov odporu a odboja pribúdalo. V popredí odporu stála Katolícka cirkev. Tisíce kňazov a rehoľníkov bolo za svoju účasť v odboji uväznených a popravených. Profesor Wyszyński unikol tomuto údelu len preto, že ho v roku 1940 jeho biskup

Michal Kozal upozornil, aby obozretnejší a opatrnější, pretože za daných okolností bude Cirkvi a národu osožnejší na slobode, ako vo väzení. A preložil ho z Włocławeka na faru do Laski, neďaleko Varšavy.

Tragickým svedectvom katolíckeho odporu proti nacistickej okupácii je aj tých 1811 hrdinských poľských kňazov, ktorí zahynuli v nacistických koncentračných táboroch. Medzi nimi bol aj Wyszyńskéhobiskup M. Kozal.

V prvých augustových dňoch 1944 celonárodný odpor sa vynoril v podobe tzv. varšavského povstanie, ktoré však Nemci – za pasívneho prizerania vojska Červenej armády – kruto potlačili. V tejto povstaleckej armáde (Armia Krajowa) ako poľný kaplán slúžil aj Stefan Wyszyński pod krycím menom Radwan.

V roku 1945 sa skončila vojna a s ňou i utrpenie, ktoré ju sprevádzalo.

Nenastal však opravdivý mier a nasledoval pokojný rozvoj duchovného a spoločenského života. Poľsko sa síce zbavilo nemeckej okupácie, ale dostalo sa pod sovietsky vplyv, ktorý bol rovnako nebezpečný ako nemecká okupácia. Boj s nepriateľmi Cirkvi pokračoval. Do tohto zápasu o dušu národa vstupovalo Poľsko pod zástavu katolicizmu a vlasteneckého nacionalizmu. Aj tu v popredí zápasu stála Katolícka cirkev, v ktorej kľúčová úloha dopadla na ramená agilného kňaza a neskôr biskupa Stefana Wyszyńskiego.

Po skončení vojny sa Stefan Wyszyński vrátil do Włocławeku, kde ako rektor usilovne obnovoval činnosť zruinovaného seminára, organizoval náboženský život mesta a popri tom pôsobil ako redaktor katolíckeho týždenníka. Neohrozene hájil a bránil práva a záujmy veriaceho ľudu, ktorý bol v tom čase vystavený útokom a nástrahám komunistickej ateistickej ideológie. Dňa 25. marca 1946 ho pápež Pius XII. ustanovil za biskupa diecézy Lublin. Aj tu prejavil svoju pevnosť, obratnosť a pastorálnu horlivosť.

A preto, pre tých, čo ho poznali, nebolo nijakým prekvapením, keď sa v roku 1948 po smrti kardinála Augustína Hlonda (22. októbra 1948), Stefan Wyszyński stal jeho nástupcom ako arcibiskup Hnezdna a Varšavy a primát Poľska. O štyri roky neskoršie ho Pius XII. kreoval za kardinála. Na ilustráciu, ako sa k tomu všetkému stavala poľská vláda, stačí uviesť, že keď kardinál požiadal príslušné úrady o vydanie pasu a povolenie vycestovať do Ríma (kde by ceremonálne prijal vymenovací dekrét a kardinálsky klobúk), jeho žiadosť bola zamietnutá.

V rokoch 1948-1953 boli úradne proticirkevné zásahy v Poľsku – podobne ako aj u nás – veľmi kruté. Cirkevné školy a majetky boli zhabané („poštátnené“), náboženské organizácie rozpustené, mnohí kňazi a rehoľníci uväznení. Komunistický režim chcel, aby biskupi a klérus sa stali poslušnými nástrojmi vládnej moci („prevodové páky“) a pomáhali pretvoriť Rímskokatolícku cirkev a jej veriacich na sluhov a služky štátu. V tomto očakávaní sa vláda stretla s pevnou nepoddajnosťou hierarchie. Keď nátlak a prenasledovanie dosiahli svojho kritického bodu, kardinál Wyszyński adresoval

zlomyselným prenasledovateľom list, ku ktorému sa všetci poľskí biskupi pripojili svojimi podpismi. V liste jasne a dôrazne píše, že pokladajú všetky proticirkevné opatrenia za nezákonné, protiviace sa poľskej ústave a preto ich neuznávajú. Vyhlasujú: „Nepoddáme sa, ale budeme nasledovať hlas nášho povolania a kňazského svedomia. Vo vedomí, že sme nedali nijaký dôvod k tomuto prenasledovaniu, sme vnútorné vyrovnání a pripravení čeliť aj ďalšiemu utrpeniu v presvedčení, že trpíme za Krista a Cirkev. Nemožno od nás žiadať, aby sme obetovali Božie veci na oltár cisára! Non possumus!“

Vládna moc reagovala na tento principiálny postoj katolíckeho kléru tak, že dňa 25. septembra 1953 uväznila kardinála a držala ho vo domácej väzbe celé tri roky!

Prenasledovanie sa stupňovalo, ale ani kňazstvo, ani veriaci ľud sa nedali

zlomiť. Komunistom sa nepodarilo rozložiť jednotu katolíckej masy.

Určitou nevýhodou poľských komunistov v tomto zápase bolo aj to, že bojovali nielen proti Cirkvi, ale aj medzi sebou. V poľskej komunistickej strane sa totiž vytvorili dve frakcie: radikálne pro-sovietske krídlo a miernejšia skupina, ktorá aspoň čiastočne brala ohľad aj na národné cítěnie obyvateľstva. Prosovietska skupina, ktorú viedol prezident Bolesław Bierut, mala podporu Moskvy a v januári 1949 odstránila z vedúcich funkcií Władysława Gomułka a jeho stúpenčov. Gomułka bol vylúčený zo strany a uväznený.

Prezident Bierut zomrel v marci 1956 a prvým tajomníkom strany sa stal Eduard Ochab. Ale medzitým zomrel aj Stalin a v roku 1956 Nikita Chruščov v svojej povestnej reči proti „kultu osobnosti“ denuncoval Stalina ako tyrana a despota. Nasledovalo obdobie destalinizácie nielen v Sovietskom zväze, ale aj v satelitných štátoch. Táto kampaň proti kultu osobnosti vyvolala prejavy rozhorčenia, ktoré vyústili do protikomunistického povstania vo východnom Nemecku, v Maďarsku. Nebezpečné revolučné vrenie prebiehalo aj v Poľsku. Vyhliadky ozbrojeného povstania v boli také hrozivé, že aj dogmatickí mocipáni vo Varšave a v Moskve mali z nich strach. V obavách o budúci vývoj, rehabilitovali Gomułka a čakali od neho, aby ratoval situáciu.

Gomułka si uvedomil, že jediným jeho „spojencom“, s ktorým sa bude môcť predísť krviprelievaniu, je Katolícka cirkev. Obrátil sa na kardinála Wyszyńskiego – ktorý tiež bol len nedávno prepustený z väzenia – a žiadal ho o pomoc. Kardinál súhlasil, ale súčasne predložil podmienky: pevná záruka náboženskej slobody so všetkými praktickými dôsledkami, dôsledná odluka Cirkvi od štátu v tom zmysle, že štát nebude v ničom zasahovať do činnosti Cirkvi a - pokiaľ ide voľby a menovania biskupov - toto bude výlučným právom Cirkvi.

Władysław Gomułka tieto požiadavky prijal a v tomto zmysle bola potom dňa 8. decembra 1956 podpísaná dohoda, ktorú Gomułka (a jeho nástupcovia: Edward Gierek a Wojciech Jaruzelski) dodržiavali, aj keď im to určite nebolo po vôli. Od toho dňa

postavenie Cirkvi v Poľsku sa postupne upevňovalo a komunistická tyrania strácala aj tú - na ozbrojenej moci založenú - autoritu, ktorú dovtedy mala.

A tak, kým Cirkev na Slovensku prežívala katakombálnu existenciu, katolíci v Poľsku mali svoju univerzitu, svoje vydavateľstvá, svoje časopisy, prístup do rozhlasu..., mali pravidelné – i keď relatívne obmedzené – styky so zahraničím a pod. Tak sa mohlo stať, že v Poľsku sa vysviacali kňazi slovenskej tajnej cirkvi, cez Poľsku prichádzala na Slovensko náboženská literatúra atď. Poľsko predstavovalo oázu náboženského života na suchej púšti socialistického impéria. To všetko bolo vo veľkej miere zásluhou kardinála Wyszyńskiego.

Po roku 1956 kardinál Wyszyński bol v Poľsku všeobecne uznávaný za najvyššiu autoritu: otvorene utláčanými a mlčky aj utláčateľmi. Toto postavenie vyžadovalo veľkú diplomatickú opatrnosť a zručnosť: udržiavať v národe vieru, nádej a nepoddajnosť, a zároveň krotiť vášne, ktoré by mohli viesť k takým výbuchy odporu a nespokojnosti, aké by mohli vyprovokovať vojenský zásah zo strany Moskvy.

Vo všetkých krízových situáciách vždy stál na strane utláčaných; či to bolo počas študentských nepokojov v roku 1968, alebo pri štrajku robotníkov v roku 1970, alebo pri legendárnom masovom proteste v lodeniach v Gdansku v roku 1976, kde si robotníctvo vynútilo nezávislé odbory (Solidarność), alebo pri zrode vidieckej stavovskej organizácie (Wiejska Solidarność) v roku 1980.

V lete 1958 kardinál Wyszyński pozval do Varšavy mladého 38-ročného teológa Karola Wojtylu a oznámil mu, že bol menovaný za pomocného biskupa do Krakova. Tu začína príkladná spolupráca, ktorá sa naplno rozvinula po smrti krakovského arcibiskupa Eugeniusza Baziaka, v roku 1962, keď sa jeho nástupcom stáva Karol Wojtyła. Karol Wojtyła, ktorý bol dovtedy známy ako „pravá ruka“ kardinála Wyszyńskiego, sa teraz stáva jeho najbližším spolupracovníkom. Dvojica Wyszyński i Wojtyła (W+W) postupne začína hrať úlohu, ktorá presahuje úzke poľské hranice a dostáva svetového rozmery.

V októbri 1978 bol Wyszyńskiego priateľ a spolupracovník Karol Wojtyła zvolený za pápeža. Bol to historický prelom v dejinách 20. storočia. Ako pápež Ján Pavol II. mohol naplno zužitkovať skúsenosti svojho učiteľa i svoje vlastné. Pod jeho vedením Vatikán stál v popredí zápasu za ľudské práva, za spravodlivosť, za Európu, ktorá – vo veľkej miere jeho zásluhou – a dnes už „dýcha oboma stranami pľúc“. Ján Pavol II. úspešne doviedol Cirkev do 3. tisícročia, lebo kráčal tou cestou a bol motivovaný tými ideami, ktorými bol vedený jeho učiteľ a spolupracovník kardinál Wyszyński.

Dňa 13. mája 1981 sa pápež Ján Pavol II. stal obeťou zákerného atentátu. Kardinála Wyszyńskiego našla táto udalosť na nemocničnom lôžku. Jeho životopisec uvádza, že keď dostal smutnú zvest' o atentáte na pápeža, zbožne zavzdychal, aby si ho Pán Boh povolal, ale aby zachoval pri živote jeho ťažko raneného priateľa. Boh vypočul jeho prosbu. Zomrel 28. mája 1981.

Pápež Ján Pavol II. sa zo zranenia zotavil a dožil sa pádu komunizmu v Európe a odstránenia „železnej opony“, ktorá neprirodzene rozdeľovala Európu na dva nepriateľské bloky.

Tieto riadky som sa rozhodol napísať v roku 2018, pri príležitosti stého výročia vzniku Československa. V bežnom živote sa u nás tomuto výročiu nepripisoval žiadny veľký význam. Bolo to medzi ľuďmi brané akosi v duchu, čo bolo, zaniklo, s čím sme sa rozlúčili. Nebol štátny sviatok, nedialo sa nič zaujímavé, až do blížiaceho sa termínu 28. 10. 2018. V Čechách bol sviatok a všetko to, čo k tomu patrí. Politici sa predbiehali v chválospevoch, vystupovali s prejavmi kde sa len dalo, aby bodovali, ale všetci „unisono“ hovorili o českej republike. Nikto ani slovo o Česko-Slovensku – ako vznikalo, za akých okolností, ako sa chovali a zachovali v procese zrodu jednotliví aktéri, ako sa život v novej republike rozbiehal, aké boli dohody prakticky piatich národností o spoločnom živote v novej republike, ako sa tieto dohody dodržiavali, a ak sa nedodržiavali, tak prečo atď. Skrátka, všetko bolo úžasné, všetko bolo O.K. a ostatné ponecháme na historikov. A tak historici hodnotili a formulovali dejiny ČSR 70 rokov. Ohýbali a krivili všetko, čo sa nehodilo do ich vopred pripravenej koncepcie, to sa vynechalo, alebo ohlo, alebo zlomilo, alebo zatvorilo do trezorov, bohužiaľ, často aj s tými, ktorí chceli vedieť, alebo vedeli skutočnosť, prepísanú a obalenú historikmi do pozlátky, na objednávku Prahy. Slová politikov o tom, že niektoré udalosti boli zločiny fašizmu, komunizmu, vyvolané extrémizmom a čo ja viem akým ešte „izmom“, často znejú falošne, lebo v rozhodujúcich rokoch, kedy sa na našom území vytvárali novodobé dejiny, (1918, 1938, 1945, 1948, 1968, 1993) nikto „mocný“ tohto sveta nezobral metlu a nevymietol ňou všetko „staré“ kdesi do mora a nenasadil všetko nové, a to hlavne ľudí. Stále tu boli Česi, Slováci, Moravania, Maďari, Rakúšania, Poliaci a stále tu boli a sú rovnaké postoje, rovnaké ciele, len sa realizujú pod iným „izmom“ (...už od čias Přemysla Otakara). Najlepšie a najhodnovernejšie o tom vedia rozprávať a písať ľudia, ktorí v uvedených dejinných rokoch opustili to „úžasné“ dielo ČSR a odišli do Ríma, Viedne, Mnichova a snažili sa z rôznych postov napraviť krivdy doma. A tak ani po sto rokoch nemal nikto ani na Slovensku ani v Čechách odvahu povedať, že to ani s touto republikou nemohlo inak dopadnúť, lebo už pri jej zrode boli do jej základov „zabudované“ podrazy, zákernosti, podceňovanie, klamstvá a bohužiaľ aj stratené životy na Slovensku. Víťazné mocnosti, ktoré „povolili“ vznik ČSR, tiež sledovali vývoj a určite mali dobré informácie o dodržovaní práva národov na sebaurčenie v nej. Keď sa geografické a mocenské pomery v Európe priblížili k tým pred rokom 1918, využili neschopnosť Prahy konsolidovať a prispôbiť svoju vnútornú politiku modernej Európe, jednoducho ČSR rozdelili. Nikto na svete nepresvedčil normálne mysliacich ľudí, a mňa tiež nie, že sme sa „úžasne, kultúrne“ a čo ja viem aké sa rozdeleniu dávajú propagačné privlastky, rozdelili. Ak by sme sa rozdeľovali my t.j. samotní Česi a Slováci, tak sa bijeme do dnešných dní ako národy Juhoslávie! Napriek tomu, že delenie bolo v réžii európskych mocností, zase boli do diania „zabudované“ finančné podrazy, nedodržané dohody, podvody.

Predseda SNS a súčasne aj Národnej rady SR Andrej Danko sa pri storočnici ponáhal rečniť do českého

parlamentu o tom aký to bol úžasný počin, ten vznik ČSR, aké máme po rozdelení s Čechmi úžasné, priateľské, nadštandardné vzťahy. Ba ospravedlil sa Čechom za to, že Slováci sa usilovali o osamostatnenie... Podobný krok nenájdeme asi nikde na svete, aby sa zástupca jedného národa ospravedlňoval inému, že si dovolil spraviť to, na čo mal plné právo, že si dovolil vytvoriť vlastný štát... Nikto z politikov a novinárov však neutrúsil ani slovo o pretrvávajúcích, nevyriešených problémoch, nielen z čias ČSR, ale aj pri delení spoločného štátu. Andrej Hlinka nebojoval proti politike Prahy, ktorú viedla voči Slovensku preto, že bola Slovensku prospešná. SNP nebolo zneužitie Benešom v prospech Slovenska. Gen. Svoboda nehral Čechov a Slovákov na Dukle na istú smrť, aby pomohol Slovensku. Českí žandári strieľali do ľudí (Rumanová, r. 1920

AUGUSTÍN HAZUCHA:

Môj život v Československu

Na margo dnešného ukláňania sa (1)

a iné miesta). Naši starí rodičia a naši rodičia si neznehodnotili úspory, ktoré nadobudli za Slovenského štátu z rozmaru, ale z dôvodu pomsty Prahy. Neprišli tiež o prácu preto, že sa im nechcelo pracovať, ale preto, že sa moderné technológie a výroby „premiestňovali do historických zemí“. Vraždy, nálepkovanie, perzekúcie slovenských politikov a štátnych činiteľov po prvej, ale najmä po druhej svetovej vojne riadil Beneš. Poprava prezidenta Tisu bol skutok, aký sa nikde vo svete po druhej svetovej vojne neudial. Pán Ružek, stenograf a zapisovateľ procesu s prezidentom Tisom si stenografické záznamy odkladal, neskôr ich prepísal a celú dokumentáciu odovzdal svojim synom so slovami, aby si to všetko uchovali, lebo majú v rukách dôkaz, že išlo o vraždu. (Pritom bol pôvodcom Čech). Slováci odmietli komunistov vo voľbách v r. 1945. Komunizmus bol Slovákom nanútený z Prahy. Implantovanie protislovensky založených ľudí (často rozkazom „vzlečených“ z vojenských uniforiem) do slovenských štátnych inštitúcií, školstva, vedy, kultúry, rozhlasu a neskôr do televízie a následné perzekvovanie slovensky orientovaných vedcov, spisovateľov, redaktorov, politikov bola zákerná podratná činnosť, ktorá začala v r. 1918 a jej koniec je v nedohľadne. Pretože „ktoš“ sa snaží o to, aby sa o týchto problémoch nehovorilo! Ak sa niekto predsa len nájde, ktorému sa podarí verejne niektorý z problémov pomenovať, okamžite sa na neho spustí lavína kritiky, hanobenia a nálepkovania, len preto, že si dovolil povedať pravdu. Ako som už vyššie napísal, ani v r. 1993 nikto nevymietol obyvateľstvo Slovenska a nenahradil ho novým. „Dosadení“ sú stále tu.

Ich potomkovia obyčajne pracujú na takej úrovni a s takými cieľmi, na akých pracovali ich rodičia. Vychovaní sú tak, aby pokračovali „v šľapajách“ svojich rodičov. (Tak ako väčšina detí, ale dnes už v anonymite schovaných za tzv. profesijným životopisom) Študovali zásadne v Čechách. Akú študovali históriu? Ako milujú Slovensko? (Ako potvrdzuje história – pravdepodobne by Germáni boli ťažko porazili rímske légie, keby ich nebol ich veliteľ, pôvodcom Germán,

oviedol do pripravenej pasce). Sú organizovaní v kluboch. Je to normálne a ľudské. Pokiaľ sa však ciele miešajú do vecí verejných v prospech ekonomických záujmov českých firiem, sú za plnenie týchto cieľov finančne odmeňovaní, zákulisnými a protizákonnými akciami presadzujú vybraných ľudí a vybrané firmy, to nie je legálne. Hanobenie slovenských symbolov, protiakcie pri akciách slovenských spoločností, ohováranie a očierňovanie kandidátov na komunálnej úrovni, ciele šírenie dezinformácií atď. Podľa môjho názoru sú to už úlohy pre SIS, aby napr. vedeli o tom, kto sústavne napadá výsledky tendrov, spisuje petície. Aby napríklad jednotlivec defraudoval už minulých 20 rokov postupne ministerstvo dopravy, leteckú dopravu, mestskú dopravu, distribučnú spoločnosť a nikto nereaguje – ako sa tomu hovorí? Podľa

mňa ide o protištátnu aktivitu. Vedia o tom svoje ľudia v Košiciach, Trenčíne a v Bratislave. Na vlastnej koži to pociťuje obyvateľstvo stredného Slovenska. To isté, prebieha na juhu Slovenska zo strany Maďarov. Musí byť ktosi, komu to vyhovuje a kto túto sieť riadi nie z Rače, ale z hradného kopca.

Chceme, aby sme boli hrdí na svoju vlasť, aby mládež bola vlastenecká, aby sa spoločnosť obrodila, aby sme pestovali vlastenectvo. A ja sa pýtam: to na čo mám byť hrdý? Na sochu Masaryka pred národným múzeom, na dravca nad sochou Štefánika v Bratislave, na neschopnosť premenovať našu prvú univerzitu za 30 rokov po našich vedcoch, alebo jej dať pôvodný názov a neokrádať ju o históriu, na sochu Stalinovho agenta vo Svidníku, alebo na zástavy ktoré okolo neho vejú a podľa medzinárodnej zmluvy už nemajú existovať, na neschopnosť dať patričnú úctu a uložiť telesné pozostatky Andreja Hlinku do mauzólea, na odvezené finančné, národné zbierky do Prahy (alweg), na neschopnosť riešiť pravopisné predložky – na Slovensko alebo do Slovenska, zo Slovenska alebo z Slovenska, očistiť meno prezidenta Tisu, očistiť povest prvej Slovenskej republiky, vyšetrit zneužitie SNP Benešom, Čechmi a čechoslovákmi. Tak ako mi povedal môj svokor, priamy účastník SNP: „Životy a peniaze dávali Slováci, ale ciele a zisky boli cudzie“... Pokiaľ nedokážeme všetky nejasné a sporné veci pomenovať, vyjasniť ich, zaujať stanovisko a založiť medzi štátne archívy a učebnice, o žiadnej obrode nemôžeme ani len hovoriť. Nie rozoštvávať ľudí pred voľbami – riešiť. Ekonomické pohľadávky a reparácie, ak sú vyčíslené, sú splatné stále!

Máme aj Ústav pamäti národa, ktorý by mal hľadať a spracovávať všetky témy, aj tie vyššie uvedené. No mám dojem, že ústav dostal do vienka pri jeho zakladaní akúsi „krátku pamäť“, lebo historici, ktorí chceli zdokumentovať aj témy, ktoré boli za ČSR tabuizované, boli z ústavu prepustení. Donedávna som mal podozrenie, že ústav bol vytvorený ako „trafika“ pre niektorých aktérov štátneho prevratu v r. 1989. Len podozre-

nie! Dal som si dohromady informácie o tom, že svojho času prebehla médiami správa, že v Bratislave bola prepadnutá manželka zakladateľa a potom predsedu ústavu. Našťastie okoloidúci zasiahli, ale pri zápase o svoju kabelku so zlodejmi, jej z kabelky vypadlo 2 mil. korún (slovom: dva milióny). A po rokoch, keď som si prečítal knihy „Kanál“ a „V mene republiky“, som o tom už presvedčený. Ústav bol zriadený preto, aby boli pod kontrolou všetky spoločensky citlivé dokumenty a dôkazy o činnosti jednotlivcov, ktoré sa účelovo vytvárajú, alebo speňajú.

Predseda SNS a súčasne predseda NR SR Andrej Danko pri storočnici ČSR hovoril v parlamente ČR o bezproblémových a nadštandardných vzťahoch. Prečo nie – súčasné vzťahy sú súčasné vzťahy – ja by som ich nazval že sú to vzťahy chytrákov a povolzdelancov. Že väčšia časť národa sa

z jeho tvrdením nestotožňuje, potvrdzujú preferencie SNS do februárových volieb (r. 2020). Ak sa dostane, v minulosti najsilnejšia strana, do parlamentu, tak to bude malý zázrak. Vzťahy Čechov a Slovákov sú „čím ďalej rovnaké“, preto, že ich zatážuje a je v nich veľa neriešených, problematických, nevyriešených ekonomických aj spoločenských tém!

Som presvedčený a súhlasím s názorom, že dejiny nie sú tie, ktoré sa napíšu, ale tie, ktoré ľudia prežijú. Aj ja som prežíval svoju podstatnú časť život v ČSR. Mal som byť, podľa politiky Prahy, presvedčený čechoslovák. Bohužiaľ, Praha vyrobila nepodarok. Pravdepodobne preto, že platí nie to napísané, ale to prežité. Pokúsím sa v nasledujúcom texte popísať moje osobné skúsenosti a poznatky zo spoločného českého a slovenského spolunažívania. Nie preto, aby sme išli niekam a zatočili niekomu krk (ale netvrdím, že by si to niektorí nezaslúžili), ale preto, aby sa moji potomkovia nepýtali po absolvovaní štúdia, že „prečo sme sa vlastne rozdelili?“ Tak napr. aj pre túto jednu päťmilióntinu zo všetkých príčin...

„INDUSTRIALIZÁCIE“ NA ŽELEZNICI

Ako malý chlapec som najviac vnímal udalosti, o ktorých som počul rozprávať rodičov, ktoré najviac ovplyvňovali rodinný rozpočet alebo zmeny v ich živote. Raz prišiel otec z práce a povedal, že od prvého bude pracovať v Trnave. Dovtedy pracoval v Bratislave na opravách rušňov, od r. 1943. Železnica ho v tom roku „vyreklaovala“ z armády, aby sa zapracoval na špeciálny sústruh, na vytáčanie kolies lokomotív naraz na celé súkolie, a nie každé koleso samostatne. Bola to prevratná technológia. Naraz „soudruzi“ rozhodli, že sústruh prekáža, lebo zaberá celú jednu dielňu a v tej dielni sa môže opraviť viac nákladných železničných vagónov, a tak ho previezli do lokomotivky Plzeň. V rámci „industrializácie“ Slovenska navýšili plán opráv nákladných vagónov v Bratislave, a keďže išlo o menej kvalifikovanú prácu, všetkým štyrom, ktorí na sústruhu pracovali, znížili mesačné platy. Otec na to zareagoval po svojom: „staré vagóny môžem opravovať aj v Trnave, aspoň

budem bližšie k domovu“. A ešte pri spomienke na túto „pomoc“ Slovensku si otec vždy vzdychol a povedal: „Ešte dobre, že sa nedajú premiestniť Tatry a kúpele, inak by už boli dávno niekde pri Prahe – v rámci skrášľovania Slovenska. Menu peňazí v 50. rokoch som vnímal a pamätám si ju preto, že významne ovplyvnila okruh mojich detských záujmov. Ničomu som nerozumel, čo otec rozprával o peniazoch, o tom, čo kto povedal, čo kto urobil, čo hovoria susedia a chlapi v práci. Raz večer otec vyhlásil, že on nebude nikomu robiť hlupáka a zajtra ide za peniaze, ktoré má nad akýsi limit, kúpiť rádio. To viem posúdiť až dnes, čo to bolo za rozhodnutie, keď poznám vtedajšie cenové relácie a platy robotníkov. V rodine to zarezovalo, ako keby ste dnes oznámili, rozbil som auto. Ja som sa pozrel na otca s úžasom v očiach a otázkou, či to myslí vážne. Otec to musel na mne vidieť a zopakoval, áno, zajtra prídem z práce až na štvrtý vlak a donesiem rádio. Myslím, že v ten večer som nemohol zaspať aspoň do polnoci. My budeme mať rádio, všetko čo som doteraz len sem-tam počul z kryštálky, alebo z rozprávania starších chlapcov, čo všetko sa dá z rádia počuť a my to budeme mať doma. Tá predstava mi nedala zaspať a na druhý deň som prišiel zo školy o polhodinu skorej ako obyčajne. Keď som konečne uvidel prechádzajú na záhumní dlho očakávaný vlak, kľakol som si v kuchyni na stôl a pozeral smerom k železničnej stanici, aby som čo najskôr uvidel otca. Mama sa ku mne pridala. Naraz som zbadal, že po úzkokolejke smerom od stanice za podjazdom, sa objavila postava s veľkou krabicou na pleci. Ruky mi vyleteli hore a z veľkým hurá som objal mamu. Otec niesol rádio. Mama sa len usmiala a povedala niečo ako - no vidíš, budeš ho mať. Keď som sa však na mamu pozrel po prvom návale radosti, tá sa tvárila ako vždy, keď sa jej stratila sliepka, alebo keď jej auto zrazilo hus. Otec zapol rádio do zásuvky a nahlas čítal návod. Rozsvietilo sa magické zelené „oko“. Bez dychu som sledoval ďalšie kroky, ale stále nič, len šum a sem-tam vzdialený hlas. Otec sa nadychol a povedal, neboj sa nič, v nedeľu máme čas, natiahneme na povale anténu, tak ako to v návode píšú a pôjde to. Ako povedal, tak aj urobil. Rádio umiestnil na kredenc. V nedeľu po obede som sa nevedel od rádia odtrhnúť. Sedel som na operadle stoličky a ladil rôzne stanice, počúval, otec mi vždy pri novej povedal kto je to, odkiaľ je to. To bol začiatok môjho záujmu o rozprávky, divadelné hry, hudbu, čítanie na pokračovanie. Naj-viac som sa tešil na rozhlasové hry. Táto moja záľuba odhalila názorové rozdiely v rodine. Jediný zdroj informácií, kedy bude „divadlo“, bola mama, lebo tá vo dne počula program. Občas (pokiaľ nebolo divadlo pravidelne) mi mama vysielanie zatajila s odôvodnením, že do 21.30 je to dlho a ja sa nevyspím. Na to otec len tak medzi rečou prehodil, no, keď ho môžeš zobudiť ráno o pol šiestej do kostola na roráty, tak ho môžeš radšej nechať počúvať divadlo, pritom aspoň neprechladne. To bol moment, kedy začala vo mne víťaziť „vysoká škola“ sveta skúseného nezna-boha deda a prehrávať náboženské presvedčenie mojej mamy.

Postupne som zistil, že cudzie rozhlasové stanice majú pravidelné časy, kedy vysielajú v slovenčine. Najobľúbenejšia moja stanica, mimo domá-cich, bolo rádio Laxemburg.

(TRVÁ)CNOSŤ

Kým ešte je, kým trvá aspoň trošku,
hoci len niekde v zabudnutom rožku,
kúštiček voľný pre túžby a pre sny,
pokým sa niekde krčí zopár piesní,

darmo dni vo mne hrmia ako vozne,
nie je to ešte so mnou také hrozné.
Kým ešte aspoň občas sa k nám spiatky
navracia obraz modliacej sa matky,

pokým sa kdesi vzadu stále krčia
tie pády z výšky matke do náručia,
kým ešte aspoň na tom malom kúsku
v pamäti dedko sadí v poli hrušku

a v chladnom hroznom poveternom temne
počuť dážd' listia jesenne, no jemne,
kým starý zvonár ťahá za korene,
zvony v nás zvonja, čo aj nalomené.

V tom temnom kúte máme si kam kľaknúť,
tešiť sa na večnosť a na život, nie na smrť,
a hoci chvie sa slabý hlahol zvonov,
vieme, že iba vraciame sa domov.

TAK SADIÁ STROMY

Tak sadiá stromy. Najskôr vykopú
hlbokú jamu, vložia korene.
A hoci je to môjmu pochopu
všetučko-všetko občas vzdialené,

na tento obrad pozerám sa rád.
A zjari, keď sa stromček olistí,
a keď sa celkom olistí môj sad,
som plný najnežnejšej závesti.

Sadiť strom je byť ako v kostole.
Len tak stáť pri pôrode stromčeka,
keď ďalšie bábätko si na holé
telo lásku i bolesť oblieka.

Akosi tak nás kladú do hrobu
v očakávaní, že z nás bude strom.
Na závisť mnohých, mimo pochopu,
až príde jar, tiež ožijeme v ňom.

ZÁZRKY

Neťahajte sa s láskou za prsty.
Neskoro plakať, až vás opustí.
Na lásku verte, na nebo a vtáky,
a najviac, drahí, verte na zázraky.

Na zázrak nech sa duša spolieha,
zázrak je z viery, čo je bezbrehá.
Akokoľvek je moja viera skromná,
tisíckrát väčšmi zázrak verí vo mňa.

Ja spolieham sa iba na lásku,
zázrak však drží lásku na vlásku.
Ten tenký vlások z nádejí a lások
zázračne rastie, mocnie ako kvások.

Kým múka kvások celkom nevstrebe,
nebude v peci vôňa po chlebe.
Na lásku verte, na nebo a vtáky,
a predsa najviac verte na zázraky.

Zázrakom neustále ďakujem,
že nestratili o mňa záujem.
Keby sa im tak veriť vo mňa chcelo,
až duša celkom opustí mi telo.

SPIATOČNÍK

Od detstva bývam v chátrajúcom zámku.
V rozbitých oknách vejú záclony
predstavivosti... Sedím tu s' a v tanku -
na vojne, kým sa duch môj nezlomí.

Do prázdna strieľam, aj to iba voslep
nábojmi iba ozaj slepými,
sám horiac ako v prázdnom poli otep
vlaňajšej slamy zjari do zimy.

Pod roztrhanou, starou, veľmi dávnou
zástavou kráčam, hoci nejasám,

TEODOR KRIŽKA

(Trvá)cnosť

predsa len triafam zhrdzavenou hlavňou
vo vojne, v ktorej zomriem len ja sám.

Vznešené tváre hľadia na mňa z ikon,
pokojné, vážne, milo usmiate
nado mnou, takým trápny spiatočným,
veď vytvorili, čo vy rúcate.

ÚSPORY

Držgroš má šancu, hoci neveľkú,
anjeli preňho vysoko však sídlia.
Kto rozdáva sa, pierko ku pierku
šetrí si na nebeské krídla.

Žgrloším tiež, len vkladám do básne
všetko, čo mám, a na nebesá verím,
aj keď je veru ozaj otázne,
či mi raz krídla obrastú tým perím.

Ak letím, sotva po chliev, po maštal'.
Nakoniec nič tu nie je v mojej moci.
Len vyznám vieru. Sudca náš a Kráľ
už predsa dávno dopredu vie, kto si.

Nič nie je moje. Sviečka na venci
tiež nepatrí mi, ani márnosť tlenia.
A predsa čosi odtiaľ vezmem si -
lásku, tú bez krívd, matku odpustenia.

SÚVZŤAŽNOSŤ

Zloba je výkrik zraneného zvera,
o zľutovanie prosí topiaca sa viera,
chcel som jej slamku hodiť prv, no
najskôr jej hádzem z vlastných očí brvno.

Nijaký úder pranič nepridá mi,
zlí ma však iba učia zraneniami,
nepodobá sa Eden na blúznenie,
zranenia máme všetky zaslúžene.

Kolíš ma, Pane, nech viem, že ma tvoríš,
hoci keď tvoríš, priveľmi ma bolíš.
Na múku radšej zomeľ všetky kosti,
ako by som mal žiť len z bezcitnosti.

DVE PLANÉTY

Na jednej, ale predsa na rozličných
planétach naše biedne duše žijú.
Jeden má masťné ústa, ale nič z nich,
iný zas súka trápnu poéziu.

Povedľa žijeme, no míname sa,
niekedy ozaj celkom, celkom tesne.
Jeden vždy spolieha sa na kolesá,
iný zas na perute piesne.

Čudák som bol a zomriem ako čudák
uprostred kníh a papiera, a veršov.
Chodievajú ma každej moci udat'
s drzosťou čoraz zjavnejšou a smelšou.

Ak sa ti krúčia na končeku prsta
nebeské báne, čokoľvek sa stane,

tú nežnú drzosť ti už neodpustia,
môžeš stáť na hlave, či spínať dlane.

Jeden smie biť a druhý iba chvieť sa,
rozsvietiť sa aj z toho mála sily.
Na jednej zemi žijeme, a predsa
zeme sú dve, z dvoch cudzích galaxií.

(NE)VEDOMIE

A čo ak zakaždým, pohliadnuc na nebesá
slepými očami, len znova mýlime sa,
veď pre muchy je úchvatný pach lajna,
smrad, hnoj a hniloba je pre ne nezvyčajná.

Oči nás, zdá sa, klamú, klamú naše zmysly,
fatamorgány oáz, v ktorých studne vyschli,
a nevidíme srdcom, tušíme len vierou,
aj to len menej od divokých zverov.

Nazerám ustavične do zvieracích zreníc,
väčšinou iba tak, akoby za nič, pre nič,
no zdá sa mi, a možno mám len zákal,
niekedy vidím Boha, akoby v nich plakal.

Básnici tušia, hrajúc na puknutej lutne,
zvieratá vedia, zdá sa, takmer absolútne,
Boh sa ich očami pozerá smutným zrakom
a vyje s vlkami, piesne požičiava vtákom.

GOLGOTA NENARODENÝCH

Chceš uzrieť Boha, Stvoriteľa sveta?
Pozri sa na nenarodené dieťa.
Uvidíš všetku hrôzu svojich činov,
všemohúcnosť, čo vraždia tvojou vinou.

To kvôli tebe celý vesmír stoná,
pribíjaš na kríž v chráme svojho lona
sám život, celú symfóniu v note,
nesmiernosť božej krásy na Golgote.

Aj chrptom otočená srdce terča triafaš,
si v jednej osobe i Judáš, no i Kajfáš,
tvoj zločin vedľa Krista ale právom visí,
ty rozhodneš, či zľava a či po pravici.

Kajaj sa teda a pros Stvoriteľa sveta,
pros z vlastnej vôle zavraždené dieťa,
odprosuj Boha v jasliach Betlehema,
pred jeho tvárou padni na kolená.

Pros Milosť, nech ti odpustí a nech ťa bozká,
to ty si Herodes, čo vyslal vraždiť vojská,
to z tvojej vôle plačú všetky Neviniatka,
pros, nech sa za teba privráva Božia Matka.

Aj ja som iba hriešnik, iba jeden z ľudí,
hriešnik, čo užasol, no iba seba súdi
a vedľa teba padá dolu tvárou na zem.
Zatínam nechty do hlíny, a nariekam, a plačem.

Chcel som byť svätý, nie som ani dobrý.
Modlím sa za teba, aj ty sa za mňa modli.
Za všetky moje hlásky, tváre v stĺpe dymu,
za moje básne, deti z Osvienčimu.

Snímka: Teodor Križka

VDOVIN GROŠ

Ak rozmeniť mám na drobné,
milujem bez ohľadu na čísla,
počkám i večnosť pravdepodobne,
aj keby si už vôbec neprišla.

Vymyslím si ťa, obraz posadím
do obločného rámu v košeli,
akú vie utkať iba rosa - dym
búrkových oparov ju vybieli.

Tak si tu žijem, kašlúc na čísla,
bez počtov, bez ohľadu na prínos.
Tak si ťa vo mne láska vymýšľa,
z tých drobných mincí vdovín groš.

KOŠELA

Kto o život sa bojí, život stratí,
kto Boha vyzná, život našiel.
Zhorí vám strecha, bratia zlatí -
Boh je hrad večný, pravý kaštieľ.

Bližšia je, verím, košeľ'a než kabát,
košeľ'ou teda nech je pre vás Pán Boh,
len uňho treba poklady si hrabať,
hoci aj za desiatich, nielen za dvoch.

Na kríž sa veru vôbec neumiera,
po kríž sa treba k zemi zohnúť.
Križ, to je pravá kariéra,
skôr ako po tretí raz skríkne kohút.

ZA MÚROM

Akokoľvek, i v čase ponurom,
i v čase jasu, stál som za múrom,
za hradbami, kde žili žobráci,
a velebil som lásku, dobrá si.

Ten múr bol múrom v slávnom meste Ur,
Abrahámovi rodný bol ten múr,
mne ten múr rodný bol len obrazne,
a či bol vôbec, tiež je otázne.

Žobral som tam a žobrem doteraz.
Pane, viem, že zrak ku mne upieraš,
každý deň mávam tvoju záruku,
namiesto mincí lásku v klobúku.

Netrpím núdzou v čase ponurom,
dobré je mi tam v Ure za múrom,
netrpí nikdy núdzu, kto má rád,
hlad po Bohu je dobrý kamarát.

Velebím lásku, lebo dobrá je,
či nedovídím za jej okraje,
či si ma len tak vezme na plecía
a ukáže mi svoje nebesia.

Obeste ma v tom dávnom meste Ur,
kamkoľvek chcete, trebárs na ten múr,
jeden je Boh, to vedía žobráci,
velebím s nimi lásku, dobrá si.

SUDCOVIA

Zahladiť treba viny, preto súdia
na cudzích svoje vlastné hriechy ľudia.
Zoťatú cudziu hlavu vezmú do dlaní,
spravodlivosťou fascinovaní.

Ak by sa vám raz azda aj mňa chcelo
povolať na súd, oblečte si moje telo.
A že som slabý a mám namále?
Na cestách obujte si moje sandále.

Už iba pre životy mojich vnúcat
nemôžem kriviť chrbát, s vami mlčať.
Niektoré možno prečíta si, pochopí,
že nepatril som medzi pštrosie roboty.

Videl som dlhý, nekonečný zástup
nemilosrdných, čakajúcich na súd.
Nesúdím, azda to môj údel nebude
a neprepadnem z lásky na súde.

SVETY

Žijeme v jednom, ale v rôznych svetoch,
vo vlastnej duši, v rodičoch i v deťoch,

no celkom iný, vlastný svet je v každom,
s inými hviezdami a s celkom iným dažďom.

Dávame veciam prezývky a mená,
jedným vec mlčí, druhým kričí nemá.

Navzájom inak vnímame sa, pochop,
každý len na svoj jedinečný spôsob.

Stvoriteľ si nás do jedného, synak,
opakuje vždy nanovo a inak.

UŽASNUTÝ

Kráča môj pohľad modrou otavou,
prostovlasý a bez košele, bosý.
Nebo je v nás, i hore nad hlavou,
i vnútri, hlbšie ako v hrudnom koši.

Som iba pastier nepozemských stád,
a vlastne stáda moju dušu pasú,
ovečky moje, môj smäd a môj hlad,
nekúpil som si ani jednu, a sú.

Na noc si líham do ich teplých rún,
a moja hrud' je pre ne rodný košiar.
A nad hlavou i vo mne svieti spln,
neviem, kto vo mne zapálil ten požiar.

Som plný ohňa, opájam sa ním,
v tom nezháravom ohni celý planiem,
a hviezdy žiaria, rýmy i môj Rím,
a ja som iba nad tým Rímom amen.

AZDA MI PÁN BOH EŠTE DOPRAJE

Azda mi Pán Boh ešte dopraje
ďalšiu jar, všednú, celkom fádnu,
povedať záhrade, že dobrá je,
a poďakovať citom, že mi vládnu.

Hundrat' si, že je znova háklivá
úroda marhúľ, že sa mi to nezdá.
Tešiť sa, že ma opäť navštívia
vtáčiky, ktoré opustili hniezda.

A na teba sa trochu tešiť tiež,
na nehu, čo sa ako láska tvári.

Už iba na to, že zas neprídeš,
necháš ma čakať do budúcej jari.

Ján Košiar:
Mojich prvých 60 rokov.
Rozpomienky na ľudí a udalosti
v mojom živote.
Bratislava, Post Scriptum,
2020, 352 s.)

Vydavateľstvo Post Scriptum touto knihou predstavuje verejnosti mimoriadne zaujímavé rozprávanie slovenského kňaza, ktorý „chcel byť slobodným Európanom“ v Európe po vojne z veľkej časti ovládanej Sovietskym zväzom. Toto protirečenie medzi ľudskou túžbou po slobode a takmer polstoročným útlakom kresťanov v Európe je skrytým motívom, obsahom aj kompozičným princípom recenzovaného diela.

V úvode v „malej osobnej poznámke“ autor uvádza niekoľko dôležitých detailov o sebe a prostredí, z ktorého pochádza. Narodil sa ako jedno z piatich detí stredoškolského učiteľa v Levoči, ktorá je známa na Slovensku a aj vo svete ako charizmatičtý bod na mariologickej mape Európy, s podmanivou tradíciou mariánskych pútí. Ale mesto má aj iné topografické špecifiká – napríklad v tom, že koncom vojny v roku 1945 bolo z Levoče odvlečených 77 ľudí do Ruska, čo v miestnych pomeroch nahlho spochybnilo používanie výrazu „oslobodenie Červenou armádou“. Rozdiel medzi propagandou a skutočnosťou vnímajú levočskí rodáci veľmi osobne vlastne už od takzvaného „národného povstania“, ktoré „národným v Levoči a na Spiši rozhodne nemohlo byť, lebo tu žili od dávneho stredoveku Slováci, Poliaci, Židia, Nemci a Cigáni v pomerne ustálenom spoluzití, pravdaže v podmienkach historicky veľmi svojráznom, ale vonkoncom neuspôsobenom na vzájomné „povstávanie“ v prospech niekoho etnicky, ideologicky a kultúrne od nich vzdialeného.

Autorova cesta do sveta a za kňazským povolani sa začala trochu kuriózne štúdiom na Elektrotechnickej fakulte SVŠT v Bratislave. Radikálne sa zmenila cez prázdniny v júli 1983, keď si mladý utečenec zo Slovenska kupuje v Mníchove za 64 mariek lístok na vlak do Ríma, kde ho prijal biskup Dominik Hrušovský do Slovenského Ústavu svätých Cyrila a Metoda, ktorý bol akousi stanicou prvej pomoci pre Slovákov túžiacich po osobnej slobode a po možnosti uplatniť sa v duchovnej oblasti podľa vlastnej vôle. V Ríme ho ako prvý učil zdraviť po taliansky Sia lodato Gesù Cristo! jeden z významných slovenských exilových básnikov Gorazd Zvonický, ktorý mal za sebou takisto romantický, ale nebezpečnejší útek z vlasti.

Toto sú veľmi skrátene základné východiská autorovho ľudského a tvorivého profilu, ktorý sám seba definuje ako kňaz verný kresťanským koreňom Európy, teda v kultúrnom a politickom zmysle človek aktívne konzervatívny.

V Ríme a na slovenskom Západe sa jeho cesty blahodarne skrížili s mnohými významnými exilovými osobnosťami, z ktorých je nepochybne najdôležitejší biskup Pavol Hnilica, od ktorého dostával po celý čas pobytu v zahraničí impulzy pre pastoračnú a publicistickú činnosť a inšpiráciu pre teologický (mariologický) výskum.

Biskup Hnilica (1921-2006), ktorý prežil väčšiu časť života v Ríme a bol pokladaný za jedného z najväčších nepriateľov mocenského komunizmu (ušiel z koncentračného

tábora na Západ v decembri 1951), sa stal Božím riadením vlastne najväčším dobrodincom Ruska, lebo nielenže sa celý život zaň úpenlivo modlil, ale 25. marca 1984 inkognito ako taliansky občan odsľúžil svätú omšu priamo pod múrmi Kremľa, pričom modlitbou Jána Pavla II. zasvätil Rusko Nepoškvrnenému Srdcu Panny Márie!

Košiarova rímska púť bola spočiatku naplnená bežnými starosťami. Najprv, ako každý emigrant, mal absolvovať pobyt v utečeneckom tábore v stredisku Latine asi 50 km

Denník výnimočných udalostí

od Ríma. Od tejto štácie ho uchránil riaditeľ ústavu mons. Dominik Hrušovský vďaka neodolateľnej autorite, akú mal v prostredí talianskych úradníkov, a príslovečnej obratnosti v každej situácii. Ten zariadil veci tak, že Janko Košiar do tábora ísť nemusel, ale sa mohol sústreďiť na kňazskú prípravu v Nepomucene.

Už z týchto letných životopisných poznámok začíname chápať, prečo mala slovenská kolónia exulantov v Taliansku takú životaschopnosť, a dostávame aj odpoveď, čím boli Slováci združení a chránení v Slovenskom ústave svätých Cyrila a Metoda významní pre Slovensko aj pre svetovú Cirkev. O vzniku a poslaní tohto najvýznamnejšieho slovenského duchovného a kultúrneho ústavu v exile môžeme hovoriť vlastne už od prvých záchranných krokov, ktoré podnikalo Centrum Catholicorum Slovacorum (1951), na čele s Antonom Botekom. Na jeho personálnych a taktických základoch už v roku 1955 vzniklo neformálne, ale aktívne vydavateľstvo s premysleným programom zabezpečovať pre exil aj pre domácu umlčanú Cirkev aspoň základnú náboženskú a vlasteneckú literatúru. Pre toto „centrum“ bol najdôležitejší rok 1961, keď cirkevné autority schválili a taliansky štát povolil založiť Slovenský ústav svätých Cyrila a Metoda, čo stvrдили dva významné akty: Ján XXIII. na generálnej audiencii posvätil základný kameň budovy ústavu a onedlho kardinál Tisserant v septembri toho istého roku za účasti Slovákov z celého sveta posvätil kaplnku ústavu.

V rozprávaní Jána Košiaru je množstvo zaujímavých detailov, ktoré tento vývoj približujú. Takmer všetky podáva z prvej alebo nanajvýš druhej ruky, sústreďujúc sa na udalosti mimoriadneho významu, akým bol napríklad atentát na pápeža 13. mája 1981 rukou Mehmeta Aliho Agču. Ak sa spoľahneme na názov knihy, Košiar nás síce bude oboznamovať najmä so svojím životopisom („prvých 60 rokov“), v skutočnosti je to životopis slovenskej povojnovej generácie pracujúcej v Ríme, ale i v iných mestách vo svete a zároveň je to povahopis kresťanskej Európy v danom čase. Cenné informácie uvádza najmä v kapitole Život

v Slovenskom ústave svätých Cyrila a Metoda, kde nájdeme ohromné množstvo údajov a zasvätených komentárov k citovaným dokumentom, pričom niektoré osobnosti vychádzajú z tohto obrazu až monumentálne. Týka sa to najmä predsedu Svetového kongresu Slovákov Štefana B. Romana, arcibiskupa Dominika Hrušovského, biskupa Pavla Hnilicu, pátra Šebastiána Labu, ako aj ostatných obetavých pracovníkov Slovenského ústavu svätých Cyrila a Metoda (v roku 1998 povýšeného na pápežskú inštitúciu). Autor však

výrazným expresívnym štýlom, z vnútra udalostí a zaujato, a ilustruje ich cez svedectvá svojich spolupracovníkov a predchodcov publikujúcich na stranách Slovenských hlasov z Ríma alebo vo Vatikánskom rozhlase a edične pripravujúcich neuveriteľne bohatú knižnú produkciu pre domácu umlčanú Cirkev a tou istou cestou aj pre samizdat (ako to dokumentuje neoceniteľné bibliografické dielo dr. Jozefa Rydlu, neskôr poslancu slovenského parlamentu). Tieto významné počiny napokon aj sám Košiar ako bo-

kde na 4. svetový festival slovenskej mládeže 9.-16. júla 1989 prišlo 500 mladých Slovákov z celého sveta a kde dojatý kardinál Groer si pokľakol a zvolal „Ó, Slowakei!“ – to boli momenty, pri ktorých už aj redaktori zo Slovenska prekonávali strach a pri piesni Kto za pravdu horí „pochytili sa všetci za ruky“.

Pripomína aj pamätnú výmenu listov predsedu Svetového kongresu Slovákov Štefana B. Romana s Vladimírom Mináčom, vtedajším predsedom Matice slovenskej, ktorý Romanovi odpovedal na veľkorysý odporúčania príkro odmietavo a dost' neokrôchane, akoby necítil, že zastupuje už vonkoncom skrachovaný komunistický režim. Listy sú citované v úplnosti a vidno z nich zásadný rozdiel v myslení a vyjadrovaní sa svetovo uznávaného človeka v kontraste s človekom ubitým ponížujúcou kolaboráciou s režimom panujúcim po desaťročia na Slovensku.

Všetky tieto udalosti boli míľnikmi na púti Slovenska za slobodou – paradoxne cez zahraničie. Je to reťaz udalostí, na ktoré sa v nasledujúcich desaťročiach zápasov o charakter Slovenska rýchlo zabudlo, ku ktorým sa však slovenskí historici v nasledujúcich storočiach iste budú vracajú, ak budú chcieť vystihnúť ducha tých prelomových čias. Do diskusie o priebehu a príčinách historického zlomu autor vstupuje vlastným názorom. Spochybňuje konšpiračné teórie o dohode východných a západných agentúr a vyjadruje dôveru v Božie riadenie svetových dejinných procesov a v ochranu Matky Božej, patrónky našej krajiny. Pád radikálneho komunizmu v Európe aj obrazne interpretuje ako „vítazstvo kríža nad múrmi neslobody“.

V tejto súvislosti uvádza aj svedectvo mons. Viktora Trstenského k pomerom v povojnovej ČSR z roku 2005, ktorý sa vtedy dožíval úctyhodných 97 rokov (z nich 24 rokov strávil vo väzeniach) a ktorý patrí k najsvetlejšim postavám dejín Slovenska. Vyslovil v ňom mnoho cenných pripomienok k Povstaniu, presnejšie k zločinom povstalcov, ktorí vedome i nevedome otvárali cestu do našej krajiny sovietskom a Benešovi, ktorý sa stal po vojne katom generácie našej politickej, kultúrnej a duchovnej elity. Trstenského svedectvo pripomína, že časy politickej, sociálnej a duchovnej neslobody sa nezačínajú rokom 1948, ako to vyhovuje predpojatým historikom, ale sa začínajú oveľa skôr – bezprostredne po skončení vojny, ba vlastne už v prvých dňoch tzv. „národného povstania“, ktoré protivníci prvej Slovenskej republiky v mnohých prípadoch pochopili, žiaľ, aj ako príležitosť revanšovať sa za rekatolizáciu pred tristo rokov.

Košiar publicisticky vynaliezavo a s veľkým prehľadom opisuje aj udeľenie čestného doktorátu Alexandrovi Dubčekovi v Bologni 13. novembra 1988. Pri tomto akte sa tváril aj talianski komunisti, že sú „komunistami s ľudskou tvárou“, ale dost' neúspešne, čo vyplýva už zo samej podstaty európskeho komunizmu. Košiarove komentáre tejto udalosti a sprievodných okolností sú dobre podložené informáciami „zblízka“, a sú veľmi taktne a ohľaduplné ku všetkým aktérom. Zaznamenáva aj Dubčekovove pamätne slová po prijatí u pápeža Jána Pavla II.: „Nepotrebovali sme tlmočníka. On hovoril po poľsky a ja po slovensky“.

Pripomína aj určité váhanie talianskej

Osmdesiate roky sú aj obdobím čoraz intenzívnejších stretnutí slovenskej mládeže v zahraničí v situácii blížiacich sa veľkých zmien. Významné je stretnutie mládeže v Semmeringu v Dolnom Rakúsku,

nezabúda ani na inonárodných exulantov pôsobiacich napríklad v Kolégiu sv. Jána Nepomuckého, kde dostal základnú kňazskú formáciu, a v Lateránskej univerzite, kde dostal vyššie vzdelanie (kňazskú vysviacku prijal 21. júna 1987 z rúk Jána Pavla II.).

Rímsky pobyt a spolupráca s významnými exilovými činiteľmi mu priniesla neopakovateľné zážitky. Jedným z nich je stretnutie s Matkou Teréziou z Kalkaty, z ktorého si odniesol jej dojímavé slová o „dome smrti“ v Kalkate, ktorý ona nazvala „svojou prvou láskou“. Pamätné stretnutie s touto žijúcou sväticou v roku 1986 v Bonne vrcholí v dramatickom okamihu, keď oficiálni hostia za účasti Helmuta Kohla po otvorení slávnosti kráčajú do vysvietených mestských priestorov, kým biskup Hnilica s Jánom Košiarom spolu Matkou Teréziou a jej piatimi sestrami sa uťahujú do osobitnej miestnosti, kde na rozdiel od oficiálnych prezidentských hostí „sme dostali poltaniera žltého indického rizota“. Aj pre takéto detaily Matka Terézia z Kalkaty, táto svätica už za pozemského života, ostala pre autora „príkladom a argumentom práce Cirkvi na poli boja proti hladu...“

„Slovenský Rím“ v druhej polovici 20. storočia“ (isteže to nie je Trnava) nepochybne zachraňoval česť nášmu národu v čase, keď Slováci doma bezmocne a neraz aj veľmi zbabelo, v súlade s tou najhoršou slovenskou tradíciou, poslúhovali Moskve a jej predsunutým hliadkam v Berlíne, Budapešti alebo v Prahe, tváriac sa pritom hrdinsky či dokonca povstalecky (pravdaže, v prospech Beneša a Gottwalda).

Táto kniha cez dokumenty ukazuje, ako a prečo si vlastenecky cítia Slováci vo svete zachovali svoju hrdosť a z čoho čerpali zdroje neobyčajnej vytrvalosti a diplomatickej elegancie (kardinál Tomko, arcibiskup Hrušovský, pred nimi biskup Grutka alebo geniálny podnikateľ Štefan B. Roman) najvyššej svetovej úrovne, ktorú rešpektoval, ba aj potreboval ako nevyhnutnú posilu svätý muž Ján Pavol II. v čase najkritičnejšom pri lámaní chleba medzi veľmocami.

Tieto procesy Košiar zobrazuje

katolíckej, dokonca vatikánskej tlače, čo majú o veci povedať, veď napríklad v Osservatore Romano komentovali udalosť, akoby vôbec nerozumeli zmyslu a praktickým dôsledkom „perestrojky“ na Východe.

Prelomový rok 1989 a návrat domov bol začiatkom novej kapitoly v živote autora. Tak ako celá spoločnosť aj on vstupuje do veľmi zložitých a často protirečivých vzťahov a názorových súbojov v miere, akú neočakával a v slovenskej spoločnosti nikto nepredvídal.

Domov sa vrátil v januári 1990 po siedmich rokoch exilu. Jeho nasledujúca domáca novinárska činnosť v náboženských aj svetských médiách je bohatá na rozhovory s významnými osobnosťami a komentovanie udalostí cirkevného a politického života v domáciach aj svetových rozhlasových, televíznych aj printových agentúrach.

V tom čase sa autor zaslúžil aj o obnovenie slávnostného Te Deum po zvolení prezidenta Slovenskej republiky v Dóme sv. Martina. K tomuto významnému štátnemu aktu Košiar uvádza až neuveriteľne kuriózne doklady, ktorého hrdinom je administrátor bratislavského Dómu v roku 1993, ktorý slávnosť spočiatku – mierne povedané – ignoroval, potom robil prieky a po vydarenej slávnosti namiesto nadšenia a vďaky, že bol osobne pri tom, žiadal vyúčtovanie „za poskytnutie priestorov Dómu“ – toto sa reálne stalo v roku 1993!

Košiarova publicistika v domácich médiách i vo Vatikánskom rozhlase v tom čase reaguje na mnohé významné udalosti a podujatia organizované na štátnej úrovni – oficiálne návštevy prezidentov Kováča a Schustera a predsedu vlády Mečiara v Ríme –, pričom upozorňuje na chyby i nemilé prešľapy mladej slovenskej diplomacie spojené s nimi. Áno, je to aj kritický denník premárnených príležitostí mladej Slovenskej republiky na medzinárodnom poli a výzva na zdokonaľovanie diplomatickej kvalifikácie, vrátane primeranej etikety nášho diplomatického zboru a úradníctva aspoň v takej miere, akou sa prezentovali predstavitelia prvej Slovenskej republiky.

Sem spadajú aj reportáže a komentáre o pápežových cestách, o ceste nášho arcibiskupa Sokola v Traismaueri v roku 1994, o aktivite biskupa Pavla Hnilicu, ako aj spoluredigovanie (so Šebastiánom Labom) časopisu Pro fratribus za hranicami alebo neskôr v Nitre a najmä práca na poste zástupcu šéfredaktora Katolíckych novín. Angažovanosť v tomto periodiku tvorí osobitnú kapitolu jeho životného príbehu.

V Katolíckych novínach so vžitou tradíciou formovania náboženského, ale aj spoločenského vedomia veriacich sa v deväťdesiatych rokoch zákonite dostávali na pretras neraz vo veľmi vyhrotenej podobe základné otázky vzťahu Cirkvi a politických zoskupení, čo do istej miery kopírovalo vzťahy cirkevných činiteľov so slovenskou vládou a parlamentom. Práve v týchto otázkach uvedené periodikum, žiaľ, nemohlo a ani z rozličných príčin nesmeli naplno využiť Košiarove publicistické schopnosti a skúsenosti ani mimoriadne znalosti (aj rečové) a nevyužilo ani jeho spoľahlivú orientáciu v pomeroch hlavných síl, ktoré určovali domáci politický a spoločenský vývin na pozadí formujúcej sa novej Európy. Autorova

všeobecná akribia až príliš často narážala na nečakane silný a miestami aj prizemný konzervativizmus administratívne zodpovedných a sponzorsky výdatných miest, dlho neschopných pochopiť, v čom je sila a v čom sú slabiny slovenského historického katolicizmu, v súbehu s liberálnymi, kozmopolitnými alebo aj ex-komunistickými záujmami novovznikajúcich spoločenských štruktúr v obnovenom samostatnom Slovensku. To všetko napokon viedlo k cieľenej izolácii tých najkvalifikovanejších síl v slovenských katolíckych aj verejných médiách a vplývalo aj na dĺžku Košiarovho pôsobenia v nich. Autor tieto okolnosti svojho publicistického pôsobenia v deväťdesiatych rokoch veľmi poučne a s veľkým osobným zaujatím rozvádza a z mnohých uhlov vysvetľuje.

Košiarov spôsob podania témy a premietanie zásadných kresťanských a vlasteneckých postojov do nich je ľahko čitateľný a vždy dráždil nepriaznivcov obnoveného Slovenska a žiarlivých pozorovateľov jeho obnovy. A naozaj: jeho trvalým ideovým protivníkom je po desaťročia trvajúcim nevykoreneným čechoslovakizmus – či už v stave surového antiklerikalizmu (typu značky HVRN), alebo v kultivovanejšej podobe jemného „šimečkovského“ kozmopolitizmu. Podobným hnutiam a agentúram sa darí v súčasnom liberálnom medziobdobí ovplyvňovať ešte stále myslenie časti slovenského obyvateľstva a úspechy majú aj pri ovplyvňovaní dramaturgických plánov verejnoprávnej televízie.

Mraky nad Košiarovým pôsobením v Katolíckych novinách zhustli najmä po tom, ako politické hnutie, ktoré samo seba pokladalo za jediného reprezentanta katolíckeho myslenia v radoch laikov, neuneslo Košiarovu principiálnosť v názoroch na suverenitu a samostatnosť Slovenska, a vystupňovalo tlak na Spolok svätého Vojtecha, ktorý bol tradične organizačnou a edičnou základňou novín, deštruktívne zasahujúc aj do ideovej a personálnej stratégie novín, podobne ako aj do ostatných médií. Ján Košiar ukončil spoluprácu so Spolkom svätého Vojtecha 18. januára 1995, a teda aj dialóg so silami z pozadia, ktoré nepochopili, v čom je sila a mravný odkaz slovenskej kresťanskej politiky.

Takmer analogicky sa vyvíjala aj autorova novinárska činnosť vo verejnoprávnej televízii, kde sa po parlamentných voľbách 1998 zásluhou narastania vplyvu liberálnych síl zmenila „demokratizácia“ na „deratizáciu“ s praktikami amatérskeho kádrovania a s odsunutím vlastenecky zmýšľajúcich redaktorov na 28. poschodie jej nevkusne vysokej budovy. Sem zapadá aj kauza frontálnych útokov liberálov a kozmopolitických agentúr proti knihe prof. Milana S. Ďuricu Dejiny Slovenska a Slovákov, ktorá v generácii historikov a pedagógov odchovaných na myšlienkach Zdenka Nejedlého a Anatolia Vasilieviča Lunačarského doteraz nešla primerané uznanie.

Životopisný profil Jána Košiaru dokresľuje aj členstvo v Rytierskom ráde sv. hrobu v Jeruzaleme, ktoré ho zdobí od roku 2003. Členstvo v tomto ráde predznamenáva aj jeho „bieloruské reminiscencie“, to jest diplomatickú misiu v službách Zvrchovaného rádu maltézskeho rytierov v rokoch 2007-2012 v Bielorusku, počas ktorej spracoval aj cenné údaje

o cyrilo-metodskej tradícii a stave kresťanských cirkví v tejto nám blízkej krajine (v Minsku pôsobil ako nuncijs aj arcibiskup Dominik Hrušovský v rokoch 1996-2001).

Nielen publicistická činnosť, ale aj edičná a vedecká práca Jána Košiaru obsahuje veľa originálnych momentov. Jeho habilitačná téza o Panne Márii Spoluvykupiteľke (doktorát z teológie na túto tému obhájil v Ríme v novembri 2010) súvisí evidentne s inšpiráciami biskupa Pavla Hnilicu a je typicky „košiarovsky“ podnetná, ba až provokujúca (téza je vo vývoji), no zároveň teoreticky prísne ortodoxná. Takéto je aj celé dielo a verejné počinanie šesťdesiatročného jubilanta.

Mimoriadne cenná je aj Košiarova práca vo Zväze protikomunistického odboja (pôvodne Konfederácii politických väzňov Slovenska) a veľmi cenné sú aj jeho špecifické edičné počiny. Z nich azda najpozoruhodnejšie je presadenie vydania publikácie Bystríka Muránskeho (Antona Macáka) Ozvena Tatier – prekladu slovenských národných ľudových aj autorských piesní do latinčiny, s pripojeným hudobným CD nosičom.

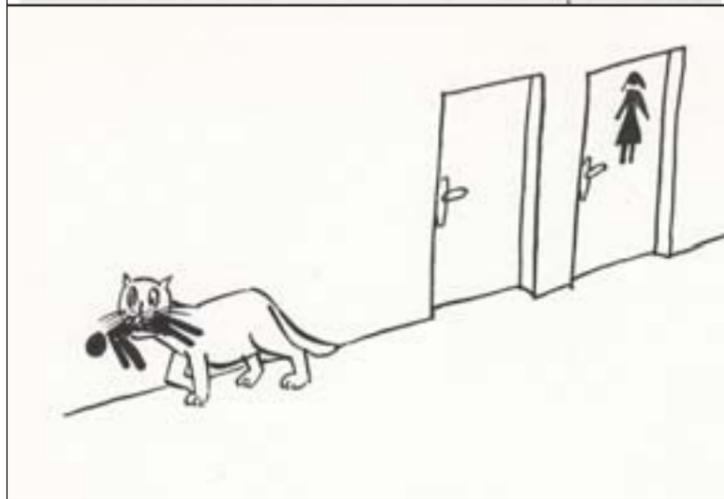
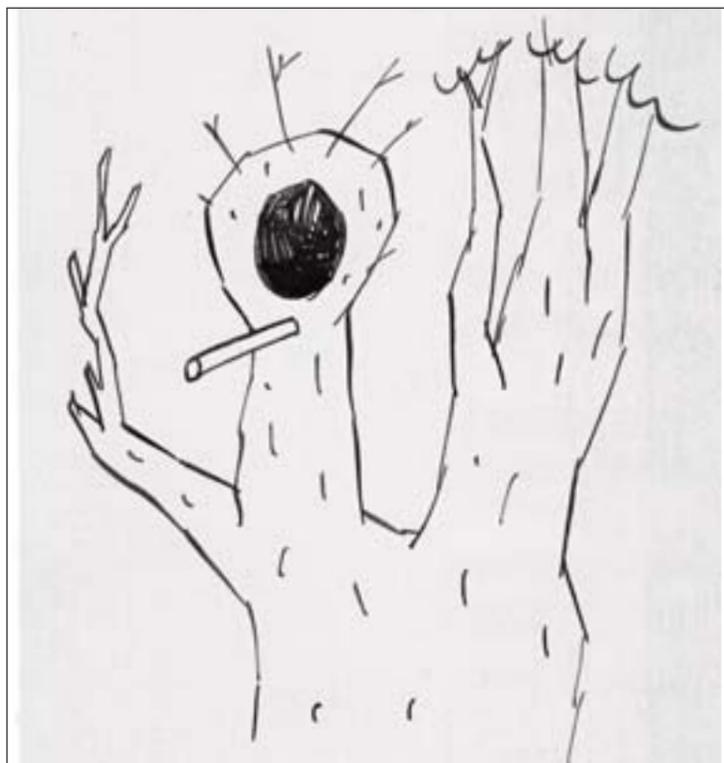
Kompozíciu i radením materiálov má Košiarova kniha niekoľko znakov bezprostrednej improvizácie, s častými návratmi k téme a k už spomenutým detailom. Ak si poslušne hudobnou terminológiou, je to štýlom elegantná, zaujatím za národnú a kresťanskú ideu strhujúca a obsahom i významom ojedinelá životopisná „rapsódia“. Mala by sa stať súčasťou každej kňazskej knižnice, ba aj každej rodinnej knižnice slovenských katolíkov.

Knihu symbolicky uzatvára gratulácia arcibiskupa Jána Oroscha k autorovej „prvej šesťdesiatke“ – ktorá ho odporúča do ochrany Trnavskej Matky Božej. Je to krásna a mnohovrstvná bodka – vlastne pomlčka – miestneho arcipastiera za touto peknou a obsažnou knihou.

Pozoruhodné a poučné je aj to, čo Košiarova kniha neuvádza a nereflekтуje! Týka sa to najmä omylov a začiatočníckych chýb politického hnutia, ktoré chcelo po roku 1989 až veľmi zjednodušene využívať kresťanské tradície a dôveru slovenského vidieka, pričom sa často iba formálne odvolávalo na kresťanskú vierouku a morálku vo verejnom živote, utápajúc sa striedavo vo vlastnej výnimočnosti, v siláckych súbojoch a v prejavoch neznašanlivosti voči rovnako legítimným, často aj kvalifikovanejším politickým a názorovým zoskupeniam usilujúcim sa o národnú a duchovnú emancipáciu Slovenska a sociálnu spravodlivosť na skutočne kresťanských zásadách.

Autor prekvapujúco nekomentuje ani trápne udalosti okolo známeho trnavského hodnostára, ktorý svojho času vo veľmi komplikovanej spoločenskej a osobnej situácii nevládol riziká svojej rýchlej cirkevnej kariéry a následne sa stal vďačnou hračkou v rukách prešibaných mediálnych manipulátorov tváriacich sa kresťansky a nápomocne. Na autorovu chválu slúži, že tieto udalosti taktne, ba až milosrdne v knihe vynecháva, hoci sám ako katolícky kňaz a nekompromisný obhajca rímskeho primátu zažil v tejto súvislosti aj prejavy fyzického násillia zo strany laických militantov, ktorí dlhodobo obklopujú azda aj neoprávnené trpiaceho arcipastiera.

BLAŽEJ BELÁK

Zo skicára Andreja Mišanka

Aby všetci jedno boli

K 70. výročiu likvidácie Slovenskej gréckokatolíckej cirkvi (6. časť)

Zvrat v priebehu Konferencie delegátov návratových výborov z Prešovského a Košického kraja, ktorá sa konala v Prešove 28. apríla 1950, vyvolal gréckokatolícky kaplán z Michaloviec, Anton Havrila, ktorý po neutíchajúcich ováciách na adresu „milovaného prezidenta Klementa Gotwalda“ navrhol v závere svojho diskusného príspevku, aby „pracovná konferencia bola zmenená na sobor, ktorý navrhne ďalší postup na našej ceste – na ceste k socializmu.“ Samozrejme, nebolo to chvíľkové pomätenie mysle. Scenár, vyhlásenia konferencie za tzv. sobor, boldohodnutý a schválený na Krajskom výbore KSS v Prešove počas nočného rokovania z 27. na 28. apríla 1950. Ak by na konferencii zlyhal Havrila, tak vedenie KV KSS malo v zálohe pripraveného ďalšieho účastníka konferencie, ktorý by s týmto návrhom vystúpil.

Podľa vopred schváleného scenára sa návrhu okamžite chopil predsedajúci Benický, ktorý za búrlivého potlesku a neutíchajúcich ovácií zväzákov a mladých komunistov vyhlásil: „Keďže z prejavov doterajších rečníkov je zrejme, že všetci navrhujú a dožadujú sa, aby konferencia bola vyhlásená za sobor, navrhujem, aby tento sobor zvolil trojčlennú komisiu, ktorá by návrhy prejednála a pripravila uznesenie.“ V tejto súvislosti stojí za pozornosť, že z oficiálnej zápisnice z tohto zhromaždenia nevyplýva, žeby jej účastníci hlasovali za návrh A. Havrila, aby sa konferencia zmenila na „sobor“. Účastníci totiž vôbec nehlasovali o prednesenom návrhu zmeniť pracovnú konferenciu na sobor! „Hlasovali“, ato potleskom (sic!), len za návrh predsedajúceho na ustanovenie trojčlennej komisie (Michal Knap, Anton Havrila a Ivan Rohál-Il'kiv), ktorá mala pripraviť uznesenie a manifest. Činnosť trojčlennej komisie však bola len formálna. Materiály, ktoré mala komisia pripraviť, boli už dávno pripravené a schválené počas nočného rokovania na Krajskom výbore KSS v Prešove.

Po nasledujúcom diskusnom príspevku gréckokatolíckeho farára z Hažína, Andreja Tótha, predsedajúci Benický urýchlene ukončil diskusiu z dôvodu „pokročilosti času“. Organizátori tzv. soboru sa totiž veľmi ponáhľali, aby časového hľadiska postupovali presne podľa schváleného programu. Po vyhlásení konferencie za tzv. sobor malo nasledovať prijatie záverečných dokumentov a obsadenie rezidence gréckokatolíckeho biskupa Gojdiča a katedrálneho chrámu. Príslušníci Štátnej bezpečnosti, Zboru národnej bezpečnosti a Ludových milícií boli už od rána v pohotovosti a čakali len na rozkaz. Pražský pravoslávny metropolita Jelevferij, spolu s prešovským pravoslávnym biskupom Alexijom, netrpezlivo čakal na správu, kedy bude môcť vstúpiť do gréckokatolíckeho katedrálneho chrámu sv. Jána Krstiteľa v Prešove.

Ďalšej réžie tohto trápneho divadla sa ujal Ivan Rohál-Il'kiv, ktorý začal na tzv. sobore vystupovať v jednej osobe ako režisér a aj ako herec. V mene návrhovej komisie (M. Knap, A. Havrila, I. Rohál-Il'kiv) predniesol návrh, „aby na dnešnej konferencii (sic!) bola vec návratu gréckokatolíkov do pravoslavia definitívne vybavená.“ Zožal obrovský potlesk a ovácie prítomných členov návratových výborov, zväzákov a mladých komunistov, ktorí doslova obliehali

rokovaciu sálu a dvoranu Čierneho orla. Rohál-Il'kiv navrhol, v mene prítomných „veriacich a duchovných gréckokatolíckej prešovskej a priklúčenej diecézy“, schváliť uznesenie, ktorým sa ruší Užhorodská únia, likviduje gréckokatolícka cirkev a veriaci sa prinavrátia „do lona našej svätej pravoslávnej viery, do Ruskej pravoslávnej cirkvi“. V tejto súvislosti vyhlásil: „Opierajúc sa o slová Krista „Nech budú všetci v jednote“, t.j., že kresťania majú byť jednotní v láske a úcte k Bohu, rozhodujú o zjednotení s ruskou svätou pravoslávnou cirkvou, sobor považuje za potrebné požiadať jeho svätosť patriarchu moskovského a celého Ruska Alexija o prijatie pod svoju cirkevnú jurisdikciu.“

Následne Rohál-Il'kiv prečítal Manifest ku gréckokatolíckemu duchovenstvu a veriaci v Československu, plný fráz o triednom a ideologickom boji proti Vatikánu a katolíckej cirkvi. Záver bol jednoznačný: „Ako oprávnení zástupcovia všetkých veriacich, ktorí patrili do gréckokatolíckej cirkvi v ČSR prehlasujeme, že únia s Vatikánom je zrušená a v dôsledku toho prestala existovať v ČSR aj gréckokatolícka cirkev, ktorej členovia aj duchovenstvo s farami a kostolmi, patria od dnešného dňa do lona svätej pravoslávnej cirkvi.“ Cuius regio, eius religio na komunistický spôsob. Z pravoslávnej cirkvi sa v socialistickom štáte stala štátom podporovaná a preferovaná inštitúcia. Po prečítaní návrhu uznesenia a Manifestu sa pristúpilo k „hlasovaniu“.

Ako sa uvádza oficiálnom zápise: „Všetci prítomní manifestačne vstávajú a búrlivým potleskom súhlasia s návrhom uznesenia a manifestu.“ Predsedajúce Benickému to však nestačí a vyzýva prítomných: „Kto je za prečítaný návrh uznesenia a manifestu, nech zdvihne ruku“. Prítomní ako na povel „znovu povstávajú a dlhotrvajúcim potleskom a prevolávaním „Nech žije pravoslávna cirkev“ prijímajú uznesenie a manifest.“ Na otázku predsedajúceho „Kto je proti?“ sa v atmosfére psychického teroru nikto neodvážil ozvať sa. „Hlasovanie“ bolo uzavreté konštatovaním predsedajúceho: „Vyhlasujem úniu za zrušenú. Od dnešného dňa všetci gréckokatolícki duchovní a veriaci stávajú sa pravoslávnymi.“ Nastal hurónsky rev tisícov pozvázaných zväzákov a mladých komunistov. Zo všetkých strán sa ozývalo burácajúce skandovanie: „Nech žije pravoslávna cirkev!, Nech žije patriarcha Alexij!, Nech žije biskup Alexij!, Nech žije metropolita Jelevferij!“ Zrušenie Užhorodskej únie bolo „jednomyselne odhlasované“ dňa 28. apríla 1950 o 12. hodine a 50. minúte.

Predsedajúci Benický nestrácal čas a vyzval trojčlennú delegáciu (Ivan Rohál-Il'kiv, Michal Knap a Anton Havrila), aby sa okamžite vybrala za prešovským pravoslávnym biskupom Alexijom, oznámila mu radostnú zvesť. A zároveň ho vyzvala,

aby prišiel do gréckokatolíckeho katedrálneho chrámu prevziať gréckokatolíckych veriacich a odslúžil spoločnú modlitbu. Skupina, vedená predsedom Pripravného výboru pre návrat do pravoslavia Jánom Benickým, pravdepodobne ešte ráno, pred tzv. soborom navštívila biskupa Pavla Gojdiča a v „mene ľudu“ ho vyzvala, aby im odovzdal kľúče od katedrálneho chrámu. Keď to biskup Gojdič odmietol urobiť, príslušníci Štátnej bezpečnosti ho zaistili a pred príchodom prešovského pravoslávneho biskupa Alexija do katedrály bol, spolu s pomocným biskupom Hopkom, internovaný mimo Prešova. Biskup Gojdič bol izolovaný a strážený príslušníkmi ŠtB v Slávikovej vile na Štrbskom plese.

Zasadanie „soboru“ bolo oficiálne ukončené o 13, 45 hodine štátnou hymnou ČSR. Podľa schváleného harmonogramu bolo celkové trvanie takzvaného soboru naplánované na necelé štyri hodiny. V tomto zrýchlenom konaní sa rozhodlo o osude viac ako 300 000 gréckokatolíckych veriacich v ČSR. Na výzvu predsedajúceho sa účastníci „soboru“ začali hromadne presúvať do gréckokatolíckeho katedrálneho chrámu sv. Jána Krstiteľa, kde čakali na príchod prešovského pravoslávneho biskupa Alexija. Šfanatizovaná mládež vytvorila špalier od pravoslávneho kostola až ku gréckokatolíckemu katedrálnemu chrámu a prevolávala na slávu pravoslávnej cirkvi a prešovského pravoslávneho biskupa Alexija. Šfanatizovaná mládež vytvorila špalier od pravoslávneho kostola až ku gréckokatolíckemu katedrálnemu chrámu a prevolávala na slávu pravoslávnej cirkvi a prešovského pravoslávneho biskupa Alexija. Spolu s pražským metropolitom Jelevferijom (V. A. Voroncov) odslúžil biskup Alexij ďakovnú modlitbu moleben. Po 14.00 hodine hlavní aktéri likvidácie gréckokatolíckej cirkvi, vrátane pražského metropolitu Jelevferija a prešovského pravoslávneho biskupa Alexija, oslávili likvidáciu gréckokatolíckej cirkvi slávnostným obedom v prešovskom hoteli Savoy. Oslavy tejto tragickej udalosti pokračovali vo Vyšných Ružbachoch, kde novopečení pravoslávni kňazi absolvovali ďalšie „slávnostné pohostenie“ po ktorom boli v osobných autách rozvážaní do svojich bydlísk.

Štyri dni po tzv. sobore, 2. mája 1950, oznámil pražský pravoslávny metropolita Jelevferij ministrom povereného riadením Štátneho úradu pre veci cirkevné v Prahe, Zdeňkovi Fierlingerovi, že pravoslávna cirkev akceptuje rozhodnutie tzv. soboru o zrušení gréckokatolíckej cirkvi v ČSR a prechode veriacich do pravoslávnej cirkvi. Tento nelegitímny, násilný akt oficiálne uznal 3. mája 1950 aj patriarcha moskovský a celej Rusi Alexij I. Z celkového počtu 328 gréckokatolíckych kňazov 283 kňazov (86,3%) odmietlo prejsť do pravoslávnej cirkvi a stať sa pravoslávnymi kňazmi. Tak, ako v Litve, Bielorusku, Ukrajine, Podkarpatskej Rusi, Poľsku, Rumunsku, aj na Slovensku prešla gréckokatolícka cirkev do podzemia. Pre gréckokatolícku cirkev v ZSSR a v Strednej Európe nastalo obdobie temna – perzekúcia gréckokatolíckych kňazov, veriacich a ich rodinných príslušníkov, ktorá v Československu trvala do roku 1968, respektíve až do roku 1990.

Socialistický štát a pravoslávna cirkev začali uplatňovať voči gréckokatolíckym kňazom metódu cukru a biča. Už koncom mája 1950 sa ocitlo na výplatnej páske cirkevného oddelenia Krajského národného výboru v Prešove 80 bývalých gréckokatolíckych kňazov. Z nich boli finančne mimoriadne odmenení najmä generálny vikár a správca biskupskej administratívy v Michalovciach Ján Kokinčák, prešovský dekan Boris Turkyňák, generálny vikár v Prešove Viktor Michalič st., michalovský arcidekan Anton Havrila, arcidekan Andrej Tóth a arcidekan Eliáš Kačur. Súčasne štyridsiatym štyrom bývalým gréckokatolíckym kňazom „ako priekopníkom pri prácach spojených s prestupom na pravoslávie“ udelil pravoslávny biskupský úrad v Prešove k základnému platu hodnotné 2 000 Kčs a niektorým aj výnosné dekanské alebo arcidekanské miesto. Okrem týchto požitkov bolo 80 kňazom udeľované aj „výkonnostné“ za prvý polrok 1950, ktoré sa pohybovalo vo finančných čiastkach od 2 000 Kčs do 12 000 Kčs. Uvoľňovanie a uťahovanie finančnej slučky bola veľmi účinná metóda najmä z toho dôvodu, že gréckokatolícki kňazi mali tradične početné rodiny.

Po skončení „soboru“ až do októbra 1950 prebiehala medzi gréckokatolíckymi kňazmi rozsiahla politická kampaň za podpísanie Manifestu gréckokatolíckych duchovných a veriacich prijatý na sobore 28. apríla 1950 v Prešove, ktorú v spolupráci s pravoslávnou cirkvou organizoval a podporoval štát a KSČ. Manifest vyšiel v náklade niekoľkých desiatok tisícov kusov a vo forme brožúrky ako aj plagátu bol rozširovaný najmä na východnom Slovensku. V podmienkach politických monsterprocesov, mediálnej propagandy, psychického teroru, vyhrážania a vydierania podpísalo k 29. októbru 1950 Manifest 175 gréckokatolíckych duchovných. Z nich bolo 133 kňazov z Prešovského kraja a 42 kňazov z Košického kraja. Okrem podpísania Manifestu bolo pre gréckokatolíckych kňazov veľkým problémom aj zloženie sľubu pravoslávnemu biskupovi. Nie všetci gréckokatolícki kňazi, ktorí z donútenia podpísali Manifest, boli ochotní zložiť takýto sľub. V Prešovskom kraji zložili sľub pravoslávnemu biskupovi 74 kňazi a v Košickom kraji len 9 kňazi. Bezpečnostné zložky zaistili a internovali vo františkánskom kláštore v Hlohovci 65 gréckokatolíckych kňazov a 27 kňazi sa pred zatknutím ukrývali na území Slovenska. Časť gréckokatolíckych kňazov bolo na úteku. Niektorí z nich, najmä seminaristi, opúšťali Slovensko a rozhodli sa emigrovať.

Keďže gréckokatolícka cirkev prestala oficiálne existovať, od júla 1950 prestal prakticky pracovať Výbor pre návrat do pravoslavia pri UNRP, vedený Ivanom Rohálom-Il'kivom, ktorý na okresnej a miestnej úrovni organizoval tzv. návratové výbory. Začiatkom septembra 1950 predsedníctvo Ústredného výboru KSS rozhodlo, že tí gréckokatolícki kňazi, ktorí naďalej kladú aktívny odpor a odmietajú prestúpiť na pravoslávie už nebudú „presviedčaní“, aby zmenili svoj názor. O ich ďalšom osudemala definitívne rozhodnúť cirkevná rada pri Ústrednom výbore KSČ v Prahe, ktorej členmi boli Alexej Čepička, Zdeňk Fierlinger (vedúci), Jaroslav Havelka, Jiří Hendrych, Václav Kopecký, Zdeňk Nejedlý a Viliam Široký. Na zasadaní 3. mája 1950 hodnotila cirkevná rada ÚV KSČ aj tzv. sobor. Členovia cirkevnej rady ostro kritizovali „soudruhyze Slovenska“, že vraj svojvoľne zorganizovali tzv. veľký sobor a porušili nielen uznesenie ÚV KSČ, ale po organizačnej stránke ho neovládli. Výsledky tzv. soboru hodnotili ako zlyhanie. V porovnaní so situáciou a výsledkami, aké boli dosiahnuté pri likvidácii gréckokatolíckej cirkvi na západnej Ukrajine a Podkarpatskej Rusi, možno predpokladať, že NKVD a ani Ruská pravoslávna cirkev neboli spokojní s výsledkami prešovského „soboru“. V čase politických monsterprocesov, keď sa všelijakí zradcovia, špióni a triedni nepriatelia hľadali a odhalovali už aj v KSČ, bolo potrebné za zlyhanie akcie Purčiť vinníka.

Zdeňk Fierlinger a Alexej Čepička tvrdili, že na základe uznesenia predsedníctva ÚV KSČ, cirkevnej rady ÚV KSČ, ako aj na základe dohody s Ruskou pravoslávnou cirkvou, sa likvidácia gréckokatolíckej cirkvi v ČSR mala realizovať v dvoch etapách. Najprv sa mal pripraviť malý sobor, ktorý mal pripraviť gréckokatolíckych kňazov a veriacich na prechod do pravoslávnej cirkvi. A až po tejto predpríprave sa mal zorganizovať veľký sobor. Fierlinger sa usiloval kryť chrbát V. Širokému. Zodpovednosť za nevydarený „sobor“ sa usiloval preniesť na Krajský výbor KSS v Prešove, alebo Slovenský úrad pre veci cirkevné. Tvrdil, že na poradách na sekretariáte ÚV KSS bolo síce schválené, aby sa pripravovaná konferencia zmenila na „veľký sobor“, ale pod podmienkou, že sa na ňom zúčastní minimálne osemdesiat gréckokatolíckych kňazov, z ktorých väčšina bude slovenskej národnosti.

Alexej Čepička podporil Fierlingera a vyhlásil, že „vzhľadom k tomu, že akce bola sledovaná v Moskvě a stala sa tím akcí státního významu, vystupujú chyby a nedopatření slovenských soudruhů více do pořadí... Celá akce byla nezodpovědná a těžce poškodila vývoj. Doporučuje zavést šetření o tom, kdo to zavinil...“ Fierlinger svojím spôsobom spochybnil aj legitimitu tzv. soboru, keď tvrdil, že „nebyl zajištěn podpisem přítomných kněží na pravosláví.“ Aj Čepička sa veľmi

Keďže gréckokatolícka cirkev prestala oficiálne existovať, od júla

skepticky vyjadril na adresu nevydareného „soboru“. Spochybnil jeho výsledky a pýtal sa, či po tomto pochybení „se podaří převést nyní většinu kněží, zvláště když ani přítomní na soboru nikde se nezavázali a nepotvrdili, že přestupují k pravoslaví.“ Spříska kritiky sa zniešla najmä na hlavu Ladislava Holdoša, povereného vedením Slovenského cirkevného úradu. (Podľa neskorších vyjadrení Holdoša, z roku 1968, zmena konferencie na tzv. veľký sobor sa uskutočnila s osobným súhlasom Z. Fierlingera. Holdošov názor potvrdil roku 1950 aj priamy účastník tzv. soboru, prednosta Štátneho úradu pre veci cirkevné, Vladimír Ekart, ktorý z Prešova telefonicky zabezpečoval Fierlingerov súhlas.) Kritiku Holdoša na zasadnutí cirkevnej rady pri Ústrednom výbore KSC musíme vidieť v kontexte príprav politického procesu s tzv. slovenskými buržoáznymi nacionalistami vo vedení KSS, ku ktorým bol priradený už aj Ladislav Holdoš.

Za prípravu, priebeh a výsledky takzvaného soboru boli osobne zodpovední najmä podpredseda SNR a tajomník Ukrajinskej národnej rady Prjaševčiny Ivan Rohaľ-Il'kiv (1917 – 2002) a tajomník Krajského výboru KSS v Prešove Arnošt Pšenička (1916 – 1977). Obaja pochádzali z východného Slovenska. Rohaľ-Il'kiv z rusínskej obce Lukov (okr. Bardejov) a Pšenička z Bardejova. Pre svoj militantný ľavicový extrémizmus boli v období stalinizmu priam predurčení na plnenie špinavých úloh. Teroristické metódy, aké uplatňovali na východnom Slovensku vyvolali silné napätie, ktoré, v prípade Krajského výboru KSS v Prešove prepuklo pri násilnej kolektivizácii do lokálnych vzbúr roľníkov. Proti roľníkom museli zasahovať príslušníci Zboru národnej bezpečnosti, Štátnej bezpečnosti a Ludových milícií. Táto extrémne vyhrotená situácia sa ešte viac vystupňovala pri likvidácii gréckokatolíckej cirkvi.

Po splnení svojich politických úloh KSC stiahla oboch politikov života. V snahe upokojiť situáciu na východnom Slovensku už v roku 1950 bol Pšenička zbavený funkcie tajomníka Krajského výboru KSS v Prešove a vylúčený z KSC. Podľa generálneho tajomníka KSS Štefana Bašťovanského „stalo sa tak pre ťažké porušenie vnútrostraníckej demokracie, pre potlačovanie kritiky, pre diktátorské metódy práce a pre presadzovanie nepriateľských elementov do straníckych, verejných funkcií, čo všetko pomohlo odhaliť samotného Pšeničku ako strane cudzí a nepriateľský živel.“ Napriek tomu, že Pšenička mal toho veľmi veľa na rováši vedenie nebol uväznený. Vedenie KSC hoodsunulona post vedúceho Pozemných stavieb v Košiciach, kde pracoval až do svojej smrti. Pravdepodobne NKVD držala nad ním svoje ochranné ruky. Takisto aj temná postava „soboru“, Ivan Rohaľ-Il'kiv, bol v tichosti odprataný na Katedru marxizmu-leninizmu Slovenskej vysokej školy technickej

v Bratislave. Jeho hviezda opäť v stúpila na politické nebo po krvavom potlačení maďarskej revolúcie v roku 1956 a nástupe neostalinizmu v ZSSR, ktorého politickým reprezentantom bol od roku 1964 Leonid I. Brežnev. V rokoch 1956 – 1978 pôsobil Rohaľ-Il'kiv diplomatických službách a na vedúcich postoch na ministerstve zahraničných vecí. Mal blízko k NKVD a ako Chňoupkov a Biľakov človek pôsobil v období normalizácie na exkluzívnych postoch veľvyslancu ČSSR v Kanade, USA a Taliansku.

Jeden z najväčších problémov, ktorý po tzv. sobore riešila KSC a pravoslávna cirkev bol, ako zabrániť prechodu gréckokatolíkov najmä slovenskej národnosti (180 000 osôb) do rímskokatolíckej cirkvi. V snahe zabrániť takémuto vývoju vypracovalo vedenie KSS projekt pravoslavizácie slovenských gréckokatolíkov. Hlavným zmyslom akcie P bolo totiž oslabenie vplyvu Vatikánu a pozície katolíckej cirkvi na Slovensku. To bolo aj dôvodom, prečo cirkevná rada pri ÚV KSC navrhla, aby na východnom Slovensku bola zriadená nová pravoslávna diecéza (respektíve vikariát) na čele s pravoslávny biskupom slovenskej národnosti. Vedenie KSS rozhodlo, aby popri centre pravoslávnej cirkvi v Prešove bolo vybudované aj nové pravoslávne centrum v Michalovciach a pomocné centrum v Košiciach, ktoré sa mali zamerať predovšetkým na slovenských gréckokatolíkov.

Vedenie KSS, na rozdiel od Ukrajinskej národnej rady Prjaševčiny, sa usilovalo, aby akcia P nenadobudla národnostný, ukrajinsko-nacionalistický charakter. Obávalo sa politickej destabilizácie regiónu a národnostných rozporov medzi Slovámi a Rusínmi na jednej strane a takzvanými Ukrajincami na strane druhej. Ukrajinskí nacionalisti totiž odmietali uznať existenciu rusínskeho národa a stotožňovali národnostnú príslušnosť s príslušnosťou ku gréckokatolíckej cirkvi. Demagogicky tvrdili, že všetci gréckokatolícki veriaci sú „Ukrajinci“. Rusíni na východnom Slovensku, ako aj na Podkarpatskej Rusi, odmietali násilnú ukrajinizáciu. Na Podkarpatskej Rusi, ako menšie zlo, si najmä inteligencia radšej deklarovala ruskú národnosť, než národnosť ukrajinskú. Na Slovensku, ako východisko z núdze, si Rusíni, v reakcii na násilnú ukrajinizáciu, radšej zvolili slovenskú národnosť než národnosť ukrajinskú. Hlavnú vinu za násilnú asimiláciu Rusínov nesú predovšetkým ukrajinskí nacionalisti, ktorí svoje nacionalistické zámery presadzovali s výdatnou podporou Kyjeva a Moskvy. Vznik umelo vytvorenej „ukrajinskej národnosti“ na východnom Slovensku stal sa vedľajším produktom akcie P. Podobne ako na Podkarpatskej Rusi aj na východnom Slovensku sa likvidácia gréckokatolíckej cirkvi a násilná ukrajinizácia rusínskeho národa stali dvoma podobami toho istého procesu v období nastoľovania stalinského modelu socializmu v Česko-Slovensku.

JÁN BOBÁK

Stále snívame o možnosti pozemského raja a jasné pravdy sa pred ľuďmi mrzačia a taja

V Ježišom poslanstve sa nachádza veľmi mnoho ťažko pochopiteľných, hoci celkom jednoznačných tvrdení. Hovorí sa o tom, že blahoslavení sú tí pokorní, tichí, utlačení, plačúci a o ničom nerozhodujúci. Ale prečo práve oni často lepšie chápu reálnu a životnú pravdu, ako tí, ktorí určujú, čo je dobré a zlé pre ostatných, alebo si to aspoň myslia?

My, ktorí často celý život patríme medzi tých spodnejších a závislejších, si pravidelne a občas úplne jasne uvedomujeme, že o ten slušnejší a lepší život je zbytočne nasilu sa uchádzať a spoluprácou s nadriadeným zlom nakoniec škodíme len sami sebe. Skrátka, že často je dobre to zlé, ktoré vidíme, strieť a za pôvodcov zla sa od srdca pomodliť.

Ako keby sme neustále zabúdali, že základom našej viery sú state z knihy Genezis, kde sa hovorí o opovázľivosti určovať rozdiel medzi dobrom a zlom,

ochutnávať zo stromu poznania dobra a zla. Nepochopenie tohto textu a príkazu je príčinou fanatizmu, zadubnosti, pomýlenosti, nenávisť a všetkých možných nešťastí.

Je v človeku utopická tendencia mysliť si, že my o tom rozhodujeme,

rozhodovať medzi dobrom a zlom, keď pochopil vlastnú zodpovednosť a keď zistil, že je nahý, smrteľný a omylný. Zvieratá, ktoré sa úplne riadia pudmi a okolnosťami, i keď u vyšších živočíchov iste ani citové vzťahy nie sú vylúčené, preto neustále svojím spôsobom žijú v raji a nemusia sa natoľko trápiť svojou zodpovednosťou.

Tá vrchnosť, ktorá sa vždy tvárila, že zožrala všetku múdrosť sveta, bola charakterizovaná a poučovaná

Ježišom Kristom, ktorý si za to vyslúžil kríž. A história sa stále opakuje vo všetkých variantoch. Dokonca aj v súčasnej Cirkvi sa menej hovorí o Bohu a stále viac o vytváraní raja na zemi ľudským úsilím. Pritom sa permanentne popierajú aj možnosti omylu a zla a teda aj hriechu a trestu.

Bože, odpusť tým, čo takéto nehoráznosti produkujú, pretože väčšinou naozaj nevedia, čo činia.

Trikrát Vlado Gregor

či nám bude dobre, alebo zle, že všetci sme bratia a ak si to určíme ako väčšina a či skôr rôzne silná menšina, ktorá sa za väčšinu maskuje, tak utvoríme raj na zemi. Nie raj, milí moji, ale peklo a vytvárame ho neustále, opakovane a stále rafinovanejšie a pritom hlúpejšie a nepoučiteľnejšie! Tu nejde o to, že sa nemôžeme rozhodovať, tie úvodné kapitoly Biblie hovoria o tom, že rozhodovať sa musíme a človek sa práve vtedy stal človekom, keď sa musel

Ak zabúdame a nechceme klásť si otázky, budeme odkázaní schovávať sa za masky

Nemôžeme si pomôcť a pohorší to mnohých vzorne nábožných ľudí, ale zásadná odlišnosť našej viery a dôvery od iných ideológií a manipulácií je v tom, že dovoľuje a priam prikazuje klásť otázky.

Ľudstvo od počiatku svojho sebauvedomenia snívá o raji a o akomsi zlatom veku v protiklade k neradostnému plahočeniu sa a permanentnému a neľútostnému boju o život svoj, svojej rodiny, neskôr svojho národa a momentálne sa už bojuje aj o prežitie našej zemegule. Pretože ak zničíme ju, zničíme aj seba.

Určite najväčší hriech je neďoverovať Bohu a neveriť v jeho dobrotu, ale asi druhý najväčší hriech je neklásť si otázky, prečo je také ťažké uveriť tomuto základnému a zásadnému predpokladu o zmysle nášho života a nielen jeho, ale aj o zmysle dejín a

konečnom zmysle a cieľi ľudskej existencie.

Možno sa vám zdá, že chcem niečo popierať a relativizovať, ale všimnime si to kladením otázok počnúc Kainom / Či som ja strážcom svojho brata? / cez Abraháma, Kazateľa, Jóba, prorokov, až po Ježiša a apoštolov.

Často nerozlišujeme medzi hypotetickým a faktickým, medzi vytúženým a ideálnym a medzi živým a reálnym. Túžime po dokonalosti a pevnosti, ale žijeme v nedokonalosti a nikdy nekončiacom provizóriu. Raz znášame tú našu neistotu a snahu čo najlepšie a najmenej hriechne prežiť lepšie a raz horšie, ale bez tej evanjeliovkej viery, nádeje a lásky by to bolo asi úplne najhoršie a zničilo by sme si aj tú možnosť, hoci nevyhnutne neúplnú a nedokonalú, dobrotu a istotu.

Je ťažké si s pokorou priznať

Presviedča nás náš pontifik, že už nehreší vôbec nik a akákoľvek heréza patrí do starého železa

Vidíme aj v 21. storočí veľké projekty na konečné zotročenie ľudí, na ich nenápadnú manipuláciu k bezbrannej poslušnosti. Oproti 20. storočiu je tu oveľa väčšia rafinovanosť. Argumentuje sa milosrdenstvom, všeobecným bratstvom, úplnou rovnosťou a slobodou už konečne bez akýchkoľvek nedostatkov a obmedzení. Dokonca sme akýsi záhadne vzniknutý a expresne a všade rozšírený vírus vyhlásili za akéhosi Satana po zničení ktorého budeme nesmrteľní. Pripomína vám to niečo?

Ale isteže, len mnohých, vrátane mňa, zaráža nepochybny fakt, že momentálne podobné tendencie a podivuhodné úmysly pramenia priamo z vnútra, ba z jadra Cirkvi. Popierame zlo v človeku, nehovoríme o hriechu, tresty vraj úplne stratili zmysel a boj o pravdu skončil. Všetci sme bratia, fratelli tutti a každé ovocie je zdravé úplne rovnako a v žiadnom prípade nemôže nikomu

uškodíť. Tutti frutti bude pravdepodobne názvom ďalších hlbokomyseľných zovšeobecnení...

Áno, aj Cirkev podliehala triumfalizmu a megalomanstvu. Zažívala ale pravidelne aj rôzne tvrdé poučenia a uzemnenia, trpké a múdre návraty do reality. Zvlášť na našom území sme s veľkou intenzitou zažívali pokusy zničiť ju a rozvrátiť, väčšinou násilím, ale postupom doby čoraz viac nenásilnými manipuláciami a využívaním obvyčajnej ľudskej hlúposti a márnivých snov o dokonalej добрote a blaženosti. Vždy, všade, pre všetkých a bez tvrdo vybojovaných zásluh a snažení. Áno, my tu v Európe a zvlášť v strednej, sme boli v centre konfrontácie so živým komunizmom, protestantizmom a aj islamom. Naozaj sme neprišli z periférie a konca sveta.

Odvaha a úprimnosť sa cení čoraz menej, pravda o našich zlých sklonoch je ignorovaná a pomaly už aj zakazo-

vlastnú nedostatočnosť a nechápavosť a spoľahnúť sa na Boha ako na dobrého otca, ktorého cestám celkom nerozumieme a ani nebudeme rozumieť. Nech nám je vzorom orientačným bodom ten Ježiš, ktorý zažíval to isté, čo my, bol hendikepovaný a prenasledovaný od narodenia až po predčasnú smrť a je tak trochu živým majákom nádeje pre podobné osudy nás všetkých.

Mám pocit, že v poslednej dobe zvädzame zúfalý boj o takzvaný zdravý sedliacký rozum a o jednoduchú možnosť slobodne si klásť otázky a hľadať na ne rozumné odpovede. Ten rozum a aj nerozum a tým aj určitú slobodu rozhodovať sa máme nepochybne od Boha a nie od seba.

Preto sa na všetko pýtajme svojho Tvorca bez strachu a s veľkou dôverou, ale aj s veľkou pokorou a teda sebakritikou.

Na rozvrat a popretie hodnoty zodpovedného a pracovitého života sa využíva všetko - rozprávky o dobrých darebákoch, o nevinných hriešnikoch a o budúcom raji, ku ktorému prideme zrušením zákonov, policajtov, pravidiel a akýchkoľvek trestov a obmedzení.

Kto a akí zvrhlíci takéto nezmysly presadzujú a chcú z nich profitovať? Skúmajme, pýtajme sa, bráňme sa a v prípade potreby aj trestajme. Pretože ak úplne povolíme uzdu ľudskej zlobe, nepravosti a hlúposti, zbúrame nielen skalu Petrovu, ale úplne zničíme možnosť naozaj slobodne a vskutku poctivo žiť, pracovať a spokojne umierať.

Preto adresujem všetkým dlhoročné a tradičné slová, ktoré pre nás roky boli kompasom na čestné a dobré cesty. Pamätaj na smrť svoju a aj svojich blízkych, veriacich nielen v milosrdenstvo, ale aj v spravodlivosť!

KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky
Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava
Telefón: 0911 286 452
Vydáva Factum bonum, spol. s r. o.
Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.
IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: Július Binder – Šéfredaktor: Teodor Križka – Cena jedného čísla je 1.60 € (ročne 33,60 €) – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronickú adresu: ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164,

820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418091 alebo 02/54640949 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – ISSN 1335-3470 (tlačene vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

(Pokračovanie
z predchádzajúceho čísla)

ROZBESNELI SA PUDY

Aký rozdiel medzi dvoma dátumami, ktoré udávali vznik nových štátnych útvarov: rok 1939 rok 1945! Ba i predošlý rok môžeme porovnať: rok 1938 a rok 1944.

V roku 1938 padlo v našom starostlávnom meste Trenčine heslo: v novom roku do útoku. A predsa v tom útok nikoho nezabili. Lebo to nebol z našej strany surový, násilný, fyzický boj, ale boj myšlienkový, ideologický, vybojovaný zbraňami ducha.

Slovenská autonómia, podávanie ruky brata bratovi. Slovenský štát v roku 1939, odpúšťanie poblúdeným a radostné objatie v družnej svornosti.

Katolík podal pravicu evanjelikovi, roduverný Slovák čechoslovákovi s túžbou po zabudnutí starých rozporov a s túžbou po svornom budovaní svojho nového, vlastného domčeka.

A prišiel rok 1944. Ten bol dýkou od chrbta, vrazenou za pomoci červených parašutistov do chrbta 80 percentnej väčšiny slovenského národa.

A rok 1945, kedy zasadla k vláde ani nie 20% menšina, obsadiac si komunistickú i tzv. demokratickú stranu, začala krvou nevinných písať dejiny slovenského národa v hroznú, neuveriteľnú skutočnosť.

Či je možné, aby človek voči človekovi bol taký besný? Aby brat voči bratovi sa tak pozabudol a zostal krvivým? Skutočnosť ukázala, že áno, žiaľ Bohu, áno, je to možné, kde z pozitívneho kresťanstva vypadlo jadro a zostala len škrupina. Tí žijú stáročia len z negácie a deštrukcie, tí odvysli od tvorivej spolupráce, a z kresťanskej lásky im zostali len prázdne slová, ktorými zahalovali svoje zlo.

Začala najsmutnejšia doba slovenských dejín. Signálom k nej bol zradný puč v roku 1944 a rok 1945 bol jej nástupom.

V mene Božom vydali sme sa na cestu do neistoty, sprevádzaní pozhnaním ostatných spolubratov.

Ľiši sme na Považie. Člnkom alebo hajomom sme sa previezli na druhú stranu Váhu a pri ilavskej hydrocentrále som prekročil kanál.

V Ilave nad väznicou viala červená, komunistická zástava, to som videl na vlastné oči a že je plná, to nám šepkali Ilavčania a svedčili uplakané slovenské, katolícké matky a dievky, ktoré obliehali múry väznice, aby mohli uvidieť svojich otcov, manželov, príbuzných.

Klobušice. Záhrada kaštieľa tiež pocítila surový skazu. Všetko je tam doničené, došliapané, staré stromy pozrezávané na stavbu mosta a iné ciele.

Cez Prejtu som prišiel do Dubnice. Predo mnou hrozná sa javí spustošenie. Vypálené obytné domy, rumoviská popola a dreva, z ktorých kde-tu stojí murovaný komín a železný šporák. Čo bolo drevené leží v popole, čo bolo murované čnie ako ošarpaná, výstražná dlaň do výšky. Hrozný je pohľad na miesto, kde kedysi našlo zamestnanie vyše 20 000 ľudí.

Bola to síce zbrojovka, ale dala by sa preradiť na výrobu mierového náčinia, ktoré dopomôže človeku m blahobytu, nie k vraždeniu. Zničením dubnickej továrne ešte nie je povedané, že prestanú všetky vojny v Európe a na svete, že prestane psychóza pomsty a vraždenia.

Aký to hrozný paradox. Pre Slovensko začalo strašné prelívanie krvi vtedy, keď zamĺkol šum strojov vo vyhasnutých zbrojovkách. Prostriedky zloby síce odstránili, ale ľudská spodina, čo sa dostala k moci, našla nové spôsoby, ako vybijat' svoju zlosť.

V Dubnici komunisti násilím zha-

bali Katolícky kultúrny dom proti všetkým právnym predpisom a otvorili v ňom sekretariát Komunistickej strany. Malí pripravení gardu tajomníkov a rôznych funkcionárov, o ktorých na Slovensku nik neslýchal, ktorých desiatky rokov školili v Rusku a teraz s príchodom Červenej armády dosadili a opatřili podrobnými inštrukciami a prehľadmi o situácii v jednotlivých okrskoch a obciach, so zoznamami spoľahlivých a nespoľahlivých pre nich ľudí na verejné funkcie. Títo podľa podrobne vypracovaného plánu začali lovit' ľudí do siete komunizmu, rafino-

z domu naproti meštianskej škole, kde NB zriadila svoje katovisko, prenikali do uší plačúcich žien a matiek, ktoré obchádzali okolo s najhoršími obavami o svojich otcov, manželov a príbuzných.

Čiastku týchto našich naložili do auta a pod automatmi odtransportovali do Uhorského Hradišťa, alebo Brodu, kde mal zasadať akýsi náhly vojenský súd, ktorý mal týchto krátkou a suchou cestou zlikvidovať.

No, Božím zásahom sa nepodarilo toto hnusné dielo. Teplania nezostali ležať v masovom hrobe na Morave, ako množstvo iných Slovákov. Súd bol už

protivníkov a tých, čo nesúhlasili s komunizmom..

Keď sa naši hlinkovci a gardisti vrátili z Moravy, tu sa ich pokúšali komunisti, sklamaní ich príchodom, zbaviť tak, že ich chceli odľívovať do Ruska, na Sibír. Ale ani to sa im nepodarilo. Preto vyliali si začas na nich svoju zlosť v Teplej, kde bitkou, trýznením sa na nich vršili. Veliteľ NV v Trenčianskej Teplej počas ich bitia dával úpravy, ako to majú robiť, aby to čím viac bolelo, a sám sa pri tejto bitke zúčastňoval spolu s komunistickou milíciou.

Prichodia správy, že v Trenčine

z Pruského k rodičom do Teplej. Veru nejedni ronili slzy, čo títo zloduchovia robili s našimi, nejedni zatínali päste.

Keď som pár dní pobudol doma a videl, ako hrozne sa zaobchádza s našimi, vtedy ešte s niektorými spolubratmi sme sa vybrali k známemu komunistovi, ktorého žena tiež bola novokresťanka, a poprosili sme, aby on svojim vplyvom, ktorý mal v komunistickej strane, sa pričínil, aby našich nevinných ľudí tak zversky neštvali a neprenasledovali.

Pripomenuli sme jeho manželke (lebo on sa pred nami schoval, nechcel sa s nami stretnúť), že medzi tými prenasledovanými je i staručký pán poslanec Dembovský, 60 ročný človek, ktorý tohoto pána S. prijal, keď ho hľadalo Gestapo a nik ho nechcel prijať do domu, lebo sa báli riskovať život. On tomuto pánovi otvoril svoj dom o 3. hodine v noci a vystavil svoj život nebezpečiu. Takto poslanec msgr. Dembovský reskíroval svoj život za druhého, ale ten nemal ani toľko citu, aby nás, čo sme prišli prosit' o slušnejšie zaobchádzanie s p. Dembovským a s ostatnými „zaistencami“, vypočul, tým menej zmiernil tie krivdy, ktoré robili nevinným. Ba ani manželku poslancu Dembovského, vzácnu katolícku pracovníčku, bývalú predsedníčku Jednoty katolíckych žien v Trenčianskej Teplej, nechceli vziať pod ochranu, keď počas nútenej manželovej neprítomnosti ju červení partizáni so zbraňou v ruke ohrozovali na živote.

Takto sa odvdčovali tí z druhého tábora za služby, a to nie malé služby preukázané im prednedávnom. Kresťanská láska, berúc to z čisto pozemského ohľadu, sa nevypláca, ale my sa jej nezriekame, lebo jej pravým hodnotiteľom je Boh, ktorý prikázal milovať aj svojich nepriateľov.

„Otče, odpusť im, lebo nevedia, čo robia“ je našou devízou. Cieľom nie je vyvšenie a pomsta, ale obrátenie aj tých, ktorí sa prepožičali na úlohu našich katanov.

„Čo ťa nepáli, nehas!“ - má náš národ výstizné príslovie. Veľmi poučné. Vyjadruje nebezpečie pre toho, kto sa púšťa do hasenia ohňa, ktorý jeho nepáli. Ale prosím vás, či ste z kameňa, aby vás to nepáľilo, keď vašich najlepších trápia, mučia, prenasledujú, trýznia?

Či nezovrie vo vás krv vidiac tie nespočetné krivdy, ktorými krúša vašich blízkých len preto, že boli verní svojej cirkvi a svojmu rodu? Nuž, chcel som, ba musel som pozdvihnúť svoj hlas k obrane a pridať ruku k pomoci ukrivdených, šiel som s kolegom inter-venovať za zaistencov. A následok? O dva dni už som sedel aj ja ako „zaistený“.

ZAISTENEC

Slobodný človek, ktorý má právo byť osobnosťou, usudzuje svojim rozumom a koná podľa svojho najlepšieho poznania. Toto je bolševikom a ich totalitnému smeru nanajvyššie nepríjemné, lebo im nejde o poznanie a rozšírenie pravdy, ale o rozšírenie ich moci. V ich systéme sa neháji myšlienka preto, že je pravá a správna, ale preto, že je ich.

V ich systéme nieta miesta pre zdravú diskusiu. Ich materializmus nespočíva na pravde. Ich je lož, preto im je kritika neznesiteľná. Oni nemilosrdne potláčajú každú kritiku a ničia opozíciu, ktorá má iný názor, než je názor ich.

Kde sa materializmus dostane k moci, tam ruka v ruke ide ničenie osobnosti. Ich systém kolektívneho otroctva je ničenie osobnosti. Ich systém sa boji zbrane ducha, myšlienkového zápasu, lebo tam je si istý svojou porážkou. Preto boj ducha zamenil fyzickým násilím a svojich ideologických opozíčníkov ničí bezohľadne násilím.

(Pokračovanie v budúcom čísle)

THDR. JÁN REKEM, *trenčiansky kaplán*

Trenčianska väznica

Zážitky slovenského kňaza vo väzení v „oslobodenej“ ČSR (1945)

vaným spôsobom zhora i zdola, spracúvajúc jednotlivcov individuálnym spôsobom a masu vonkajším spôsobom. Kde sa im nedarilo masovým spôsobom, že národ pudovo vycítia v nich čosi cudzieho, pre národný organizmus nebezpečného, vzdoroval im, tu siahli k potuteľným spôsobom nebadanej, tajnej infiltrácie svojou pekelnou náukou.

No, chvála Bohu, katolícka väčšina, i keď za svoj postoj krvácala a krváca, hrdinsky odolávala a odoláva už roky týmto rafinovaným spôsobom boja i barbarskému násiliu, ktorým bolševici gnivavia dobrý, katolícky slovenský národ.

V Dubnici som sa dozvedel to isté, čo inde. Zavieračky našich ľudí, bitie, prenasledovanie, nútené práce za otrockých podmienok.

Odtiaľto sa mi podarilo ulepiť sa na jeden voz, ktorý šiel z Považskej Bystrice do Trnavy. Na voze už sedelo niekoľko francúzskych mladíkov, ktorí sa šli hlásiť na svoje sústreďovanie stredisko, aby sa dostali domov. Detská radosť im žiarila z očí, že už sa konečne môžu dostať domov.

Prechádzali sme okolo Veľkého a Malého Kolačina, kde si svoje vytrpeli počas frontu. Pod horou dopadali na ne granáty a míny z oboch strán. Na druhej strane zostal Priles, ktorému počas frontu nebolo tiež čo závidieť.

V Trenčianskej Teplej, ako po iných obciach, komunistická milícia kontrolovala ľudí pri vchode do a pri východe z obce. Všetko lepšie „ksichty“. S červenou páskou na ramene a puškou, uviazanou špagátom na pleci. Len pôvodných Teplanov, Slovákov je tam málo. Zato tým viac Čechov, ktorých za Slovenského štátu z milosti ponechali na Slovensku a teraz sa tak odvdčujú slovenskému národu. Boli prví v komunistickej milícii a hnali našich ľudí do žalárov a na nútené práce. A v katolíckej obci, kde je 98 % katolíkov, samozrejme veliteľom milície je luterán Beňovský. Do národného výboru v Teplej, takmer čisto katolíckej obci, sa hneď dostali dvaja luteráni. A svoju moc nad obcou uplatňovali potentátsky.

Začalo prenasledovanie mladíkov z najlepších slovenských, katolíckych rodín. Pozavierali ich na žandárskej stanici na milícii, v budove meštianskej školy. Nútená práca a bitka bola ich denným a nočným pokrmom. Hrozný výkriky a zúfalé stony, ozývajúce sa

krvavou robotou preťaženy, preto sa dostali naspäť domov, mali viac šťastia, ako iní slovenskí bratia a sestry, ktorých na Morave stihol krutejší osud.

Toto napísal čechoslovák a s komunistami kolaborujúci „Čas“ 10. júla 1947 o masovom hrobe Slovákov na Morave:

„Masový hrob Slovákov na Morave? Dávno sa už hovorilo o nejakom masovom hrobe Slovákov na Morave. Ba niektorí aj udali miesto, kde asi boli obeť neľudskej perzekúcie po vyhlásení mieru postrieľané. Až dnes nám došla podložená správa o tomto masovom hrobe, kde podľa predbežných odhadov postrieľali vyše 240 mužov, žien a detí. V správe sa hovorí toto: Podľa výpovedí svedkov z Lovešíc pri Přerove malo byť na návrší južne od Přerova popravených v noci na 19. júna 1945 246 ľudí, a to skupinou podozrivých ozbrojencov, vydávajúcich sa za revolučných bojovníkov, ktorí odviezli celý transport žien a detí zo stanice a za Přerovom čin previedli. Dozvedáme sa, že spoločný hrob 246 osôb povrchne už obhliadli, a že ľudské telá sa nachádzajú 40 cm pod povrchom zeme.

Správu o neľútostnom zavraždení žien a malých detí mesiac po vyhlásení všeobecného mieru priniesol časopis 'Volné slovo' v Olomouci. Máme poruke svedkami podložený list, že tento hrozný čin previedol niekto nad Slováky! Okrem toho sa hovorí aj o klenotoch a cennostiach, ktoré neľudskí katani odobrali svojim obetiam. Prípad je pod rúskom tajomnej záhady. Práve preto by si mali naše bezpečnostné orgány všimnúť tento najnovší beštiálny čin a odhaliť jeho pravých páchatel'ov. Nie je možné, aby sa medzi nami potulovali individua, ktoré po vyhlásení mieru ešte vraždili.“

Toto hovorí suchá novinárska správa o masovom hrobe Slovákov na Morave, o ktorom sa náhodou dozvedeli. A koľko je azda takýchto hrobov ešte? Kto vie. A akými strašnými mukami zišli zo sveta tie nevinné slovenské obeť? Kto sa to kedy dozvie? Komunistickú národnú bezpečnosť vyzývať, aby to vyšetrila, to ozaj je hádzaním hrachu na stenu, lebo to by sa sami museli k tomu priznať, veď dobrá polovica sadistickej bolševickej hávede prešla do služieb NB, najmä do jej II. odboru, ktorý sa špecializoval na takéto veci, na odpravovanie politických

sústreďujú hlinkovcov a gardistov z Trenčína a okolia pri vykopávaní masového hrobu a hrozne tam s nimi nakladajú, bijú ich až omdlievajú. Správy sa pomaly potvrdzujú a overujú.

Komunisti masový hrob, ktorý najradvedpodobnejšie bol dielom ich pisipajťášov, zneužívajú proti organizáciám vzniklým počas Slovenského štátu a ako štvavé útoky na duchovenstvo, ktoré vraj malo o tom vedieť, ba dokonca spoluúčinkovať pri tom.

Zlodej kričal na iného: „Chyťajte ho“, aby odvrátil pozornosť od seba, a tak chránil svoju kožu. Nevie, kto má na svedomí masový hrob so 63 mŕtvolami. Ale jedno je isté, čo mi povedali chlapi, ktorí partizánčili v horách okolo Kriváňa a v Turci: „Ľiši sme do povstania s ideálnymi úmyslami, za samostatnosť a zbavenie sa nemeckej nadvlády, veď nás informovali, že pána prezidenta Nemci odvliekli. Ale to, čo sme videli, to zverstvo nám celé povstanie sprískalo. To vraždenie nevinných ľudí, tie masové hroby, čo narobili tí bezcitní ľudia, ktorí tam s nami boli, to bolo niečo strašné i keby to boli robili s Nemcami, je to hrozná, ale tým hroznejšie, že to robili so svojimi vlastnými ľuďmi. Už vtedy sme mali partizánčenia dosť a snažili sme sa dostať preč od tej besnej luzy“.

Pochopíte, že mená tých chlapcov teraz nemôžem uviesť, veď sú doma. Len čo by sa bolševické NKVD o nich dozvedelo, zlikvidovali by ich.

Ale svätosvätá pravda sú tieto slová. Odvtedy sa títo chlapi viac hanbili ako honosili tým, že boli roku 1944 u partizánov.

Sú bezpečné správy, že hromadný hrob 147 slovenských obetí pri Sklabíni vznikol na rozkaz partizána evanjelickeho farára Hrušku, predtým sa volal Terényi, ktorý už počas maďarského vpádu bol v bolševickej armáde Bélu Kuna (Pozri: Jednota, katolícky týždenník, Middleton, 26. nov. 1947).

Teda chápeme, kto mal záujem potom valať tieto masové hroby na slovenské katolícké organizácie a na slovenské katolícké duchovenstvo. Ale verný katolícky ľud stál pevne za svojimi pastiermi, nedal sa zmýliť. Pôvodcovia týchto správ neotriasli dôveru v katolícké duchovenstvo a ostatných katolíckych vedúcich, ale zdiskreditovali sa pred celou verejnosťou.

Za takej situácie vrátil som sa